

Karl Marks
Fransa'da Sınıf Savaşları
(1848-1850)

Karl Marks

Karl Marks
Fransa'da Sınıf Savaşımıları
(1848-1850)

Karl Marks

Friedrich Engels'in Giriş
FRANSA'DA SINIF SAVAŞIMLARI

1848-50

Marx'ın bu yapıtı, onun, kendi materyalist anlayışı ile ve giderek durumun içerdiği verilerin yardımı ile çağdaş tarihin bir parçasını açıklama yolunda ilk girişimi oldu. Komünist Manifesto'da, teori, bütün modern tarihin bir taslağını yapmak için kullanılmıştı, Marx ve ben, Neue Rheinische Zeitung'un[96] yayınladığı makalelerimizde, teoriyi, anın siyasal olaylarını yorumlamak için kullanmıştık. Buna karşılık, burada, bütün Avrupa'da, kritik olduğu kadar tipik olan birkaç yıllık bir gelişmenin akışı sırasında nedenlerin ardarda iç bağlantısını ortaya koymak, yani yazarın kafasında, siyasal olayları, son tahlilde, ekonomik olan nedenlerin sonuçlarına indirgemek sözkonusu idi.

Günlük tarihten alınan olayların ve olaylar sırasının değerlendirilmesinde, hiç bir zaman en son ekonomik nedenlere (sayfa 226) kadar uzanılmayacaktır. Yetkili teknik basının o kadar bol malzeme sağladığı bugün bile, dünya pazarı üzerinde sanayi ve ekonominin gidişini ve üretim yöntemlerinde meydana gelen değişiklikleri, herhangi bir anda, son derece karmaşık olan ve her gün değişen bu etkenlerin, çoğu zaman, üstelik, en önemlilerinin birdenbire bütün yeğnilliği ile gün ışığına çıkmadan önce uzun süre gölgede kalan bu etkenlerin tümünün toplu halde bir bilançosunu yapabilecek şekilde günü gününe izlemek, İngiltere'de de olsa, hâlâ güç olacaktır. Belli bir dönemin ekonomi tarihine aydınlık toplu bir bakış, sözkonusu an için hiç bir zaman mümkün değildir; bu, ancak her şey olup bittikten, malzemeyi toplayıp ayıkladıktan sonra yapılabilir. İstatistik, burada zorunlu bir kaynaktır, ne var ki o da hep topallaya topallaya arkadan gelir. Demek ki, devam etmekte olan çağdaş tarih için, hemen her zaman bu en kesin etkeni değişmez kabul etmek, incelenen dönemin başlangıcındaki ekonomik durumu bütün dönem için veri ve değişmez olarak işlemek ya da apaçık olayların sonucu olan, dolayısıyla kendileri de açıkça ortaya çıkan bu ekonomik durumdaki değişiklikleri hesaba katmak zorunda olunacaktır. Sonuç olarak, materyalist yöntem, burada, sık sık, siyasal çatışmaları, ekonomik gelişmenin doğurduğu mevcut toplumsal sınıflar arasındaki ve sınıfların ayrı ayrı kesimleri arasındaki savaşıma indirgemekle ve çeşitli siyasal partilerin bu aynı sınıfların ve sınıf kesimlerinin azçok aslına uygun siyasal ifadeleri olduklarını göstermekle yetinmek zorunda kalacaktır.

Şurası apaçıktır ki, ekonomik durumdaki, yani incelenecek bütün olayların temelindeki zamandaş değişikliklerin kaçınılmaz olarak dikkate alınamaması, ancak bir yanılığın kaynağı olabilir. Ama gözlerimizin önünde geçen bir tarihte yapılacak toplu bir açıklamanın bütün koşulları, kaçınılmaz olarak, yanılığın kaynakları taşır; oysa bu, gene de hiç kimseyi şimdiki zamanın tarihini yazmaktan alıkoymaz.

Marx bu işe giriştiği zaman, bu yanılığ kaynağı çok daha fazla kaçınılmaz durumdaydı. 1848-1849 devrimci dönemi boyunca aynı anda meydana gelen ekonomik çalkantıları izlemek ya da hatta bunlar hakkında toplu bir görüşü (sayfa 227) sürekli olarak gözönünde bulundurmak, düpedüz olanaksız bir şeydi: Londra'daki sürgünün ilk aylarında -1849-1850 sonbahar ve kışında- durum aynı oldu. Oysa Marx da, tam o sırada çalışmasına başladı. Elverişsiz durum ve koşullara karşın, onun, Fransa'nın Şubat devriminden önceki ekonomik durumu hakkında ve, aynı şekilde, bu ülkenin o zamandan bu yana siyasal tarihi konusunda tam ve doğru bilgisi, ona, henüz hiç kimsenin yapamadığı bir biçimde, olayların, içiçe zincirleme sıralanışlarını açığa çıkaran bir betimlemesini, sonradan Marx'ın iki sınavından da parlak bir şekilde geçen bir betimlemesini yapma olanağını verdi.

Birinci sınav, Marx'ın, 1850 ilkyazından başlayarak, kendini ekonomik çalışmalara vermeye zaman bulabildiği ve ilk iş olarak son on yılın ekonomik tarihini incelemeye giriştiği zaman oldu. Böylece, daha önce yetersiz malzemedен, yarı yarıya önsel olarak çıkarmış olduğu sonuçlar hakkında, şimdi bizzat olguların yardımıyla, tamamıyla apaçık bir görüş edindi, şöyle ki: 1847'de dünya çapındaki ticari bunalım, Şubat ve Mart devrimlerinin gerçek anası idi ve 1848'in ortalarında yavaş yavaş geri gelen ve 1849 ve 1850'de doruğuna varan sınıai refah, Avrupa gericiliğine yeni bir güç katan canlandırıcı bir kuvvet oldu. Bu, kesin bir sınavdı. (Neue Rheinische Zeitung. Politisch-Ökonomische Revue, [96] Hamburg, 1850'nin Ocak, Şubat, Mart fasiküllerinde yayınlanan) ilk üç makalede, hâlâ, devrimci enerjinin yakında yeni bir atılım yapacağı umudu yer almakta iken, 1850 güzünde yayınlanan ve Marx'ın ve benim birlikte yazdığımız son çift fasiküldeki (Mayıstan Ekime kadar) tarihsel tablo bu çeşitten kuruntulara kesinlikle son verir: "Yeni bir devrim, ancak yeni bir bunalımın ardın-

dan gelebilir. Ama biri ne kadar kesinse, öteki de o kadar kesindir." Zaten tek temel değişiklik bu oldu. Anlatının, bu genel tabloda verilen ve 10 Marttan 1850 güzüne kadar giden devamının da tanıtladığı gibi, daha önceki bölümlerde verilen olayların yorumunda, bu bölümlerde ortaya konan nedenden sonuca giden zincirleme sıralanışlarda, hiç bir değişiklik yapılmamıştı. İşte bu yüzden, bu devamı, dördüncü makale olarak bu (sayfa 228) yeni baskıya aldım.

İkinci sınav daha da çetin oldu. Louis Bonaparte'ın 2 Aralık 1851 hükümet darbesinden hemen sonra, Marx, yeniden, 1848 Şubatından geçici olarak devrim döneminin sonunu gösteren bu olaya kadarki Fransa tarihine çalıştı, (Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'i, 3. baskı, Meissner Hamburg 1885.) Bu broşürde, onun, bizim yapıtımızda açıkladığı dönem, daha kısaca da olsa, yeniden işlenmişti. Bizimki ile bir yıldan daha fazla bir zaman sonra meydana gelen bu kesin olayın ışığında yazılmış ikinci betimlemeyi karşılaştırınız, görülecektir ki, yazar, burada pek az şeyi değiştirmek zorunda kalmıştır.

Bizim yapıtımıza çok özel bir önem veren başka bir şey de, bu kitabın, dünyanın bütün ülkelerinin işçi partilerinin, oybirliği ile, ekonominin yeniden düzenlenmesi istemlerini dile getirmek için kullandıkları formülü, en yoğun ve en anlatımlı biçimiyle, yani, üretim araçlarının toplum tarafından mülk edilmesi biçiminde ilk kez ifade etmiş olmasıdır. İkinci bölümde, "proletaryanın devrimci isteklerinin özetlendiği bu ilk acemice formül" diye nitelendirilmiş olan "çalışma hakkı" konusunda şunları okuyabilirsiniz:

"Ama çalışma hakkının gerisinde, sermaye üzerindeki iktidar vardır, sermaye üzerindeki iktidarın gerisinde üretim araçlarına sahip çıkmak, onları birleşmiş işçi sınıfına bağımlı kılmak, yani ücretli emeğin, sermayenin ve bu ikisi arasındaki karşılıklı ilişkilerin kaldırılması vardır."

Fransa'da Sınıf Savaşları

Şu halde, modern işçi sosyalizmini, feodal, burjuva, küçük-burjuva sosyalizmlerinin türlü türlü bütün nüanslarından vb. olduğu kadar ütöpik sosyalizmin ve ilkel işçi komünizminin pek anlaşılır olmayan karışık servet ortaklığından ayırdeden sav da, burada ilk kez ifadelendirilmiş bulunmaktadır. Marx, daha sonra bu formülü genişletti ve değişim araçlarını da kapsamına aldı ise de, bu genişletme, Komünist Manifesto'dan sonra kendiliğinden anlaşılacağı gibi, birinci savın zorunlu bir sonucundan başka bir şeyi ifade etmiyordu. Sonra, İngiltere'de bazı bilgili kimseler, son kez bir de "üleşim araçlarının" topluma devredilmesi gerektiğini (sayfa 229) formüle kattılar. Bu baylar için, üretim araçlarından ve değişim araçlarından ayrı bu üleşim araçlarının hangi araçlar olduklarını söylemek güç olacaktır, yeter ki, politik üleşim araçlarından, vergilerden, yoksullara yardımdan ve Sachsenwald[97] da dahil, başka vakıf gelirlerinden sözediliyor olmasın. Ama, ilkönce, bunlar, daha şimdiden toplum ortaklığının, devletin ya da kamunun mülkiyetindeki üleşim araçları değiller midir ve, ikinci olarak da, biz, kesinlikle bunları ortadan kaldırmak istemiyor muyuz?

*

Şubat devrimi patlak verdiği zaman, biz hepimiz, koşulları ve devrimci hareketlerin gidişini kavrama bakımından, geçmiş tarihsel deneyin, özellikle de Fransa deneyinin büyümlü etkisi altındaydık. Genel altüst oluş işareti, 1789'dan bu yana bütün Avrupa'nın tarihine hükmetmiş olan Fransa'dan yola çıkmamış mıydı bir kez daha? Onun için, Paris'te, 1848 Şubatında ilan edilen "toplumsal" devrimin proletarya devriminin niteliği ve gidişi hakkındaki fikirlerimizin 1789 ve 1830 modellerinin anılarının damgasını taşıması apaçık, aynı zamanda kaçınılmaz bir şeydi. Ve hele Paris ayaklanması, zafere ulaşan Viyana, Milano ve Berlin ayaklanmalarıyla yankılanınca, Rusya sınırına kadar bütün Avrupa harekete sürüklenince, daha sonra Haziran ayında Paris'te proletarya ile burjuvazi ara-

sında iktidar uğruna ilk büyük savaş verilince, kendi sınıfının zaferi bile bütün ülkelerin burjuvazisini, yeniden, henüz az önce devrilmiş bulunan kralcı-feodal gericiliğin kollarına atılacak kadar sarsınca, biz, o günün koşulları içinde, büyük ve kesin kavganın başlamış olduğundan ve bu kavgayı uzun süreli ve seçeneklerle dolu bir tek devrimci dönemde vermek gerekeceğinden, ama bu kavganın ancak proletaryanın kesin zaferi ile sonuçlanabileceğinden artık hiç bir şekilde şüphe edemedik.

1849 yenilgisinden sonra, in partibus,[98] geçici hükümetlerin çevresinde toplaşan kaba (vulgaire) demokrasinin kuruntularını hiç bir biçimde paylaşmıyorduk. Bu demokrasi, "halkın" "zorbalara" karşı, kesin ve artık sonuncu olacak yakın zaferine güveniyordu, biz ise, "zorbaların" (sayfa 230) elenmesinden sonra, tam bu aynı "halk" içinde gizli bulunan uzlaşmaz karşıt öğeler arasındaki uzun bir savaşıma inanıyorduk. Kaba demokrasi, bugünden yarına yeni bir harekete geçme bekliyordu; daha 1850 güzünde, biz, devrimci dönemin hiç değilse birinci diliminin kapandığını, ve yeni bir ekonomik bunalımın patlak vermesine kadar beklenecek hiç bir şey olmadığını açıklıyorduk. Bunun içindir ki, biz, daha sonra, hemen hemen istisnasız, Bismarck'ın zahmetine değer bulduğu ölçüde, Bismarck ile uzlaşan aynı adamlar tarafından devrime ihanet etmiş kişiler olarak aforoz edildik.

Ama tarih bizi de haksız çıkardı, bizim o zamanki görüşümüzün bir yanlısına olduğunu ortaya koydu. Hatta daha da ileri gitti: yalnız bizim o zamanki yanılığımızı savurmakla kalmadı, proletaryanın, içinde dövüşmek zorunda olduğu koşulları da baştan aşağı altüst etti. 1848'in savaşım tarzı bugün her bakımdan eskimiş, zamanı geçmiştir ve bu, bu vesileyle daha yakından incelenmeye değer bir noktadır.

Bütün devrimler, şimdiye kadar, belirli bir sınıfın egemenliğinin yerini, onun ayağını kaydıran başka bir sınıfın ege-

Fransa'da Sınıf Savaşları

menliğinin alması ile sonuçlanmıştır; ama bütün egemen sınıflar, şimdiye kadar baskı altında tutulan halk kitlesine göre, küçük azınlıklar idiler. Böylelikle ki, egemen azınlık devri- liyordu, başka bir azınlık onun yerine devlet dümenini eline geçiriyordu ve kamu kurumlarını kendi çıkarlarına göre de- ğiştiriyordu. Ve, her seferinde, bu azınlık, ekonomik gelişme durumunun iktidara elverişli, yetkili ve yetenekli kıldığı gruptu ve kesinlikle bunun için, yalnızca bunun içindir ki, altüst oluş sırasında, baskı altında tutulan çoğunluk, ya azınlıktan yana bu harekete katılıyordu ya da en azından sessiz sedasız onu kabul ediyordu. Ama her olayın somut içeriğini bir yana bırakırsak, bütün bu devrimlerin ortak biçimi, azınlık devrimi ol- maları idi. Çoğunluk ise, devrimle işbirliği yaptığı zaman bile, bunu, ancak, -bilerek ya da bilmeyerek- bir azınlığın hizme- tinde yapıyordu; ama bu yüzden ve daha önce çoğunluğun pasif ve dirençsiz tutumu nedeniyle de azınlığın bütün halkın temsilcisi olma gibi bir havası oluyordu.

İlk büyük başarıdan sonra, zaferi kazanan azınlığın ikiye bölünmesi kuraldı: yarılarından biri elde edilen sonuçtan (sayfa 231) hoşnuttu, doygundu, öteki ise daha ileri gitmek istiyordu, hiç değilse kısmen, halkın büyük kalabalığının gerçek ya da sözde çıkarlarına giren yeni istemler ileri sürüyordu. Bu daha köklü istemler, bazı durumlarda pekâlâ kendilerini kabul etti- riyorlardı, ama çoğu kez ancak bir an için; daha ılımlı kesim, üstünlüğü ele geçiriyor, son kazanımlar yeniden tümüyle ya da bir bölümüyle yitirilmiş oluyordu; o zaman yenilenler iha- net diye bağırıyorlar ya da yenilgiyi raslantının üstüne atıyor- lardı. Ama gerçekte, iş, çoğu kez şöyle idi: birinci zaferin başarılarını, ancak daha köktenci (radical) olan partinin ikinci zaferi sağlamlaştırıyordu; bu, bir kez kazanıldı mı, yani o an için zorunlu olan bir kez kazanıldı mı, köktenci unsurlar yeni- den eylem sahnesinden siliniyordu ve başarıları da.

Modern zamanların bütün devrimleri, 17. yüzyılın büyük İngiliz devrimi ile[99] başlamak üzere, bu özellikleri göster-

diler, bunlar, her türlü devrimci savaşımın ayrılmaz özellikleri gibi görünüyorlardı. Bunun gibi, proletaryanın kendi kurtuluşu uğruna savaşımına da aynı şekilde uygulanabilir göründüler; o kadar uygulanabilir ki, özellikle 1848'de, bu kurtuluşu hangi yönde aramak gerektiğini, şöyle böyle de olsa, anlayan kişiler sayılı idi. Hatta Paris'te, proleter kitlelerin kendilerinin bile, henüz, zaferden sonra izlenecek yol hakkında kesinlikle hiç bir fikirleri yoktu. Ama bununla birlikte, içgüdüsel, kendiliğinden, bastırılması olanaksız hareket vardı. Bu, kesinlikle, bir azınlık tarafından yönetilen, doğru, ama bu kez azınlığın çıkarına değil çoğunluğun en yakın çıkarına yürütülen bir devrimin zorunlu olarak başarıya ulaşacağı durum değil miydi? Eğer biraz uzun süren bütün devrimci dönemlerde, öncülük eden azınlığın akla yatan bir biçimde sunmasını bildiği basit kurnazlıklarla büyük halk yığınları bu kadar kolaylıkla kazanılabiliyorduyorsa, kendi ekonomik durumlarının en karakteristik yansısından başka bir şey olmayan ve henüz kendilerinin anlamamış oldukları ve ancak belirsiz bir duygu halinde hissettikleri gereksinmelerinin en açık, en usçul ifadesi olan fikirlere nasıl daha yabancı, daha uzak kalabilirlerdi? Yığınların bu devrimci ruh hali, beslenen hayaller yıkılır yıkılmaz ve hayal kırıklığı doğar doğmaz, çoğu kez çabucak ve hemen hemen (sayfa 232) her zaman, doğrusu, yerini bir çöküşe ve hatta karşı doğrultuda tam bir geri dönüşe bırakmıştır. Ama burada, hiç de kurnazlıklar sözkonusu değildi, tersine, büyük çoğunluğun kendisinin en özgül çıkarlarının, ki, doğrusu, o zaman bu büyük çoğunluğun, hiç de açıkça farkında olmadığı, ama pratik gerçekleşme sırasında, apaçıklığın inandırıcı görünüşü ile bu yığınlar için de zorunlu olarak oldukça açık bir hale gelecek olan çıkarların gerçekleşmesi sözkonusu idi. Ve eğer, 1850 baharında, Marx'ın üçüncü makalesinde ortaya koyduğu gibi, 1848 toplumsal devriminden çıkan burjuva cumhuriyetinin gelişmesi, bundan böyle, gerçek iktidarı -üstelik de kralcı zihniyette olan- büyük burjuvazinin elinde yoğunlaştırdıysa ve buna karşılık toplumun öteki sınıflarını, küçük-burjuvaları olduğu gibi köylüleri de proletaryanın çevresinde

Fransa'da Sınıf Savaşlarını

toplaştırdıysa ve, bunu, ortak zaferde ve zaferden sonra, deneyin derslerinden yararlananın ve zorunlu olarak da kesin etkenin onlar değil proletarya olmasını hazırlayacak bir biçimde yaptıysa -burada, bu azınlık devrimini, çoğunluğun devrimi haline dönüştürmenin bütün perspektifleri yok muydu?

Tarih bizi ve benzer düşüncede olanların hepsini haksız çıkardı. Tarih gösterdi ki, Kıta üzerindeki iktisadi gelişme durumu, o zaman, kapitalist üretimin kaldırılması için henüz yeterince olgunlaşmamıştır; ve tarih, bunu, 1848'den bu yana bütün Kıtayı kaplamış olan ve Fransa'da, Avusturya'da, Macaristan'da, Polonya'da ve son olarak da Rusya'da büyük sanayi ancak şimdi gerçekten söz hakkı veren ve Almanya'yı da birinci sınıf bir sanayi ülkesi durumuna getiren -bütün bunlar kapitalist bir temel üzerinde, yani 1848'de pekâlâ genişlemeye elverişli bir temel üzerinde olmak üzere- iktisadi devrim ile tanıtladı. Oysa, sınıf ilişkilerine her yerde ilk ışık tutan, manüfaktür döneminden gelme ve Doğu-Avrupa'da hatta zanaat loncalarından çıkma bir sürü ara varlıkları ortadan kaldıran ve böylelikle gerçek bir büyük sanayi burjuvazisi ve gerçek bir büyük sanayi proletaryası yaratarak bunları toplumsal gelişmenin ön planında birbirine karşı süren de bu sanayi devriminin ta kendisidir. Ama yalnız bu andadır ki, 1848'de, İngiltere'nin dışında, ancak Paris'te ve olsa olsa birkaç büyük sanayi (sayfa 233) merkezinde kendini göstermiş olan bu iki büyük sınıf arasındaki savaşım, 1848'de henüz akıldan bile geçmeyen bir yeğlilik kazanarak, bütün Avrupa'ya yayıldı. O zamanlar, küçük küçük grupların her derde deva, bulanık, yedili inciller kümesi vardı; bugün savaşımın son amaçlarını parlak bilgisiyle ve kesin bir şekilde formüle eden Marx'ın evrensel olarak kabul edilmiş tek teorisi var; o zamanlar, yörelerine ve niilliyetlerine göre birbirinden ayrılmış olan ve sadece ortak acı çekme duygularıyla birleşen, henüz az gelişmiş, coşku ile umutsuzluk arasında bocalayan yığınlar vardı; bugün durmadan ilerleyen, her gün sayıca, örgüt olarak, disiplin bakımından, ileriye görme ve zafere inanç bakımından sosyalistlerin

tek uluslararası büyük ordusu var. Bu güçlü proletarya ordusu, hâlâ amaca ulaşmamış olsa da, zaferi bir tek büyük darbeyle gerçekleştirmek olanaksız bulunduğuna göre, çetin, inatçı bir savaşta mevziden mevziye yavaş yavaş ilerlemek zorunda bulursa da, 1848'de toplumsal dönüşümü bir çırpıda sağlamanın olanaksız olduğu kesin olarak tanıtlanmış bulunmaktadır.

Kralcı, hanedancı iki hizbe bölünmüş olan,[100] ama mali işleri için her şeyden önce huzur ve güvenlik isteyen bir burjuvazi; onun karşısında yenilmiş olan, ama gene de bir tehlike olmakta devam eden ve küçük-burjuvaların ve köylülerin git-tikçe daha çok çevresinde toplandıkları bir proletarya -her şeye karşın hiç bir kesin çözüm getirmeyecek olan sürekli bir şiddetli patlama tehdidi-, üçüncü hırsızın, sözde demokrat taht taliplisi Louis Bonaparte'ın hükümet darbesi için sanki özel olarak hazırlanmış durum işte buydu. Bonaparte, orduyu kullanarak, 2 Aralık 1851'de bu gergin duruma son verdi, ve böylelikle Avrupa'ya iç huzuru sağlamış oldu, ama buna karşılık yeni bir savaşlar çağı açarak.[101] Aşağıdan yukarı devrimler dönemi şimdilik sona ermişti; bunu yukardan aşağı devrimler dönemi izledi.

1851 imparatorluğunun gericiliği, bu çağın proletarya özlemlerinin olgunlaşmamış olduklarının yeni bir tanıtı oldu. Ama gene bu gericiliğin kendisi, proletarya özlemlerinin olgunlaşmaktan geri kalamayacağı koşulları yaratmak zorundaydı. İç huzur, yeni sanayi atılımının tam gelişmesini sağladı, orduya bir iş bulmak ve devrimci akımları dışı doğru (sayfa 234) yöneltmek zorunluluğu savaşları doğurdu, bu savaşlarda Bonaparte, "ulusallık ilkesini" [102] üstün kılmak bahanesi ile Fransa'ya birkaç parça toprak katmaya çalıştı. Onun taklitçisi Bismarck da Prusya için aynı siyaseti benimsedi; kendi hükümet darbesini, yani Alman Konfederasyonuna[103] ve Avusturya'ya olduğu kadar Prusya Konfliktsskammerına[1*] da karşı yukarıdan inme 1866 devrimini yaptı. Ama Avrupa iki Bonaparte için fazla küçüktü ve tarihin cilvesi, Bismarck'ın Bona-

Fransa'da Sınıf Savaşları

parte'ı devirmesini ve Prusya kralı Wilhelm'in yalnız küçük Alman imparatorluğunu[104] değil, aynı zamanda Fransız Cumhuriyeti'ni kurmasını istedi. Oysa, genel sonuç, Avrupa'da büyük ulusların bağımsızlıklarının ve iç birliklerinin, bir tek Polonya dışında, fiilen kurulup yerleşmesi oldu. Kabul etmek gerekir ki, bu, görelî olarak mütevazî sınırlar içerisinde, ama gene de işçi sınıfının gelişme sürecinin, ulusal kargaşalıklar yüzünden artık ciddi engellerle karşılaşmamasına yetecek ölçülerde oldu. 1848 devriminin mezar kazıcıları onun vasiyetini yerine getirecek kişiler haline gelmişlerdi. Ve 1848'in kalıtçısı proletarya, Enternasyonal içinde daha şimdiden korku salarak onların yanı başında dikiliyordu.

1870-1871 savaşından sonra Bonaparte sahneden çekilir, Bismarck'ın görevi ise tamamlanmıştır, öyle ki, o, artık yine alelade küçük bir köy asili katına inebilir. Ama bu dönemin sonunu belirleyen şey, Komündür. Thiers'in, sinsice, Paris ulusal muhafızının[105] toplarını çalmaya kalkışması, başarılı bir ayaklanmaya yolaçtı. Paris'te artık proletarya devriminden başka bir devrimin olanak dışı olduğu gerçeği kendini ortaya koydu. Zaferden sonra, iktidar tamamıyla kendiliğinden, hiç bir tartışmaya yer bırakmayacak şekilde işçi sınıfının eline düştü. Ve, o anda, işçi sınıfının bu iktidarının, bizim burada betimlediğimiz çağdan yirmi yıl sonra bile hâlâ ne kadar olanak dışı olduğu bir kez daha görülebildi. Bir yandan Fransa, Paris'in MacMahon'un gülleri altında kan kaybetmesine seyirci kalarak onu atlattı, öte yandan, Komün, kendisini ikiye bölen iki parti arasındaki, her ikisi de yapılacak işin ne olduğunu bilmeyen blankiciler (sayfa 235) (çoğunluk) ile prudoncular (azınlık) arasındaki kısır çekişmelerle tükenip gitti. 1871'deki zafer armağanı, 1848 baskınından daha fazla meyve vermedi.

Paris Komünü ile birlikte, kavgacı proletaryanın da kesin olarak yere battığı sanıldı. Ama, tam tersine, onun en yaman atılımı, Komün ve Fransız-Alman Savaşı günlerinden başlar.

Eli silah tutan bütün nüfusun, artık ancak milyonlarla sayılan ordularda göreve alınması ile bütün savaş koşullarının baştan aşağı altüst oluşu, ateşli silahlar, obüsler ve o zamana kadar görülmemiş bir etkiye sahip patlayıcı maddeler, bir yandan Bonaparte'vari savaflara birdenbire son verdi ve sonucu katıyen hesaplanamayacak ve duyulmamış bir kandökücülük olan bir dünya savaşından başka herhangi bir savaşı olanak dışı kılarak, gürültüsüz patırtısız bir sınaî gelişme sağladı. Öte yandan, savaş masrafları, geometrik bir artışla çoğaldığından, vergiler, halkın en yoksul sınıflarını sosyalizmin kollarına atarak başdöndürücü bir yüksekliğe ulaştı. Alsace-Lorraine'in katılması (ilhakı), yani delice silahlanma yarışının dolaysız nedeni, Fransız ve Alman burjuvazilerinin birbirlerine karşı şovence duygularını iyice kışkırttı; her iki ülkenin işçileri için yeni bir birlik ögesi haline geldi. Ve Paris Komününün yıldönümü, bütün proletaryanın dünya çapında ilk bayram günü oldu.

1870-1871 savaşı ve Komünün yenilgisi, Marx'ın önceden söylediği gibi, Avrupa işçi hareketinin ağırlık merkezini, bir zaman için, Fransa'dan Almanya'ya aktardı. Fransa'da, kendiliğinden anlaşılır ki, 1871 Mayısının yaralarını sarmak için yıllar gerekti. Buna karşılık, üstelik havadan gelen Fransız milyarları[106] ile kolaylaşan sanayiin sıcak yerde büyüyen bir bitki gibi durmadan hızlanan bir ritimle gerçekten geliştiği Almanya'da, sosyal-demokrasi daha da büyük başarı ile ve çabuklukla büyüyordu. 1866'da kurumlaşan genel oy sistemini kullanmada Alman işçilerinin gösterdikleri zekâ sayesinde partinin şaşırtıcı büyümesi tartışma götürmez sayılarla bütün dünyanın gözüne çarpıyordu. 1871'de 102.000; 1874'te 352.000; 1877'de 493.000 sosyal-demokrat oy vardı. Bundan sonra sıra, bu ilerlemelerin sosyalistlere-karşı yasa[107] biçiminde üst mercilerce teslim edilmesine geldi; parti, bir anda şuraya buraya dağıldı, üye sayısı (sayfa 236) 1881'de 312.000'e düştü. Ama bu darbe çabucak atlatıldı ve bundan sonra, ancak bu olağanüstü yasanın baskısı altında, basınsız,

Fransa'da Sınıf Savaşları

dış örgütsüz, dernek kurma, toplanma hakkından yoksun olarak hızla genişleme gerçekten başlayacaktır: 1884 - 550.000, 1887 - 763.000, 1890 - 1.427.000 oy. Bunun üzerine devletin eli felce uğradı. Sosyalistlere karşı olan yasa yok oldu, sosyalist oyların sayısı 1.787.000'e, yani kullanılan oyların dörtte-birine yükseldi. Hükümet ve egemen sınıflar, bütün çarelerini tüketmişlerdi - yararsız, amaçsız ve başarısız bir biçimde. Gece bekçisinden imparatorluğun adalet bakanına kadar yetkililerin -hem de şu horlanan işçilerin elinden- kabul etmek zorunda kaldıkları güçsüzlüklerinin elle tutulur tanıtıları milyonlarla sayılıyordu. Artık devletin işi bitikti, işçiler ise ancak yeni başlıyorlardı.

Ama, Alman işçileri, Sosyalist Parti olarak, en kuvvetli, en disiplinli ve en çabuk büyüyen parti olarak, sadece varlıkları ile yaptıkları ilk hizmetten başka, davalarına büyük bir hizmet daha görmüşlerdi. Bütün ülkelerdeki arkadaşlarına genel oy sisteminden nasıl yararlanılacağını göstererek onlara yeni bir silah vermişlerdi, en keskin, en etkili silahlardan birini vermişlerdi.

Genel oy, daha uzun zamandan beri Fransa'da vardı, ama bonapartçı hükümetin kötüye kullanımı sonucu değerden düşmüş, tutulmaz olmuştu. Komünden sonra, genel oyu kullanacak bir işçi partisi yoktu. İspanya'da, genel oy, cumhuriyetten beri vardı, ama İspanya'da, seçimlere katılmama, her zaman, bütün ciddi muhalefet partilerinde bir kural oldu. İsviçre'de genel oy ile yapılan denemeler bir işçi partisi için hiç de yöreklendirici değildi. Latin ülkelerinin devrimci işçileri, oy hakkına bir tuzak, hükümetin bir dolap çevirme aracı gibi bakmaya alışmışlardı. Almanya'da başka türlü oldu. Daha o zaman, Komünist Manifesto, genel oy hakkını, demokrasinin kazanılmasını, militan proletaryanın en başta gelen ve en önemli ödevlerinden biri olarak ilân etmişti, ve Lassalle bu noktayı yeniden ele almıştı. Bismarck, halk yığınlarını kendi tasarılarıyla ilgilendirmenin tek çaresi olarak, bu oy verme

hakkını[108] kurumlaştırmak zorunda kaldığını görünce, bizim işçilerimiz bunu ciddiye (sayfa 237) aldılar ve Auguste Bebel'i ilk Kurucu Reichstag'a gönderdiler. Ve o günden sonra da oy verme hakkını kullandılar, öyle ki, binbir şekilde bunun ödülünü gördüler ve bu, bütün ülkelerin işçilerine örnek oldu. Onlar, oy hakkını, Fransız marksist programının sözleri ile, de moyen de duperie qu'il a été jusqu'ici en instrument d'émancipation'a [şimdiye kadar bir aldatmaca aracı olan oy hakkını özgür olma aletine] dönüştürdüler.[109] Eğer genel oy sistemi, bize, her üç yılda bir kendi kendimizi sayma olanağından, oy sayısının, düzenli bir şekilde denetlenen ve son derece hızlı artışı ile, işçilerde zafere olan güveni, düşmanlarda ise aynı ölçüde korkuyu artırmaktan ve böylece bizim en iyi propaganda aracımız olmaktan; bize kendi kuvvetimiz hakkında ve aynı şekilde bütün karşı partilerin kuvvetleri hakkında tam ve doğru bilgiyi vermekten ve böylelikle de bize kendi eylemimizi gücümüzle orantılı tutmak için bütün ötekilerden üstün bir ölçüt vermekten ve bu şekilde bizi yersiz bir korkaklık ve çekingenlikten olduğu kadar, yersiz delice atılganlıktan da korumaktan başka bir yarar sağlamasaydı da - evet, bizim genel oydan elde ettiğimiz tek kazanç bu olsaydı, gene yeter de artardı. Ama genel oy, daha fazlasını da yapmıştır. Seçim ajitasyonu ile, bizden henüz uzak buldukları yerlerde halk yığınları ile temasa geçmek konusunda, bütün partileri, tüm halkın gözü önünde, bizim saldırımıza karşı kendi görüşlerini ve eylemlerini savunmak zorunda bırakmak konusunda bize öyle bir araç vermiştir ki, bir benzeri daha yoktur; ve ayrıca, bizim temsilcilerimize, Reichstag'da bir kürsü sunmuştur ve bizim temsilcilerimiz bu kürsünün tepesinden parlamentodaki hasımlarına karşı olduğu kadar, dışarıdaki yığınlara da, basında ve toplantılarda olduğundan bambaşka bir yetki ile ve bambaşka bir özgürlükle konuşabilmişlerdir. Seçim ajitasyonu ve sosyalistlerin Reichstag'daki konuşmaları hükümeti ve burjuvaziye topa durmadan tutarken, sosyalistlere-karşı yasa, bunların ne işine yarayacaktı ki?

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

Ama, proletarya, genel oy hakkını böyle etkin bir biçimde kullanarak yepyeni bir savaşım yöntemini işe koşmuştu, ve bu yöntem çabucak gelişti. Burjuvazinin egemenliğinin örgütlenildiği devlet kuruluşlarının, işçi sınıfına, hâlâ (sayfa 238) bu devlet kurumları ile savaşmak için yeni kullanım olanaklarını sağladığı anlaşıldı. Çeşitli diyetlerin, belediye meclislerinin, patronlarla işçilerden oluşan hakem kurullarının seçimlerine katılındı, atanmaların saptanmasında proletaryanın yeterli bir bölümünün de katıldığı her görev üzerinde burjuvazi ile tartışıldı, çekişildi. Ve böylece, burjuvazi ve hükümet, İşçi Partisinin illegal eyleminden çok legal eyleminden, ayaklanmadaki başarılarından çok seçimlerdeki başarılarından korkar oldular.

Çünkü, bu konuda da savaşın koşulları, ciddi olarak biçim değiştirmişti. Eski tarzda ayaklanma, 1848'e kadar her yerde kesin olan barikatlar üzerinde savaş, şimdi bir hayli eskimiş, modası geçmişti.

Bu konuda hayale kapılmayalım: sokak çatışmasında, başkaldırmanın birliklere karşı zaferi, iki ordu arasındaki bir savaşta olduğu gibi bir zafer, çok ender bir şeydir. Ama zaten başkaldırınların bunu hedef almış oldukları durumlar da çok seyrek olmuştur. Onlar için ancak birlikleri moral bakımından etkileyerek gevşetmek, zayıflatmak sözkonusuydu, bu da savaşın iki ülkenin orduları arasındaki savaşımında hiç bir rol oynamaz ya da pek o kadar büyük bir rol oynamaz. Eğer bu başarılırsa, birlik savaşmayı reddeder, ya da komutanlar başarılarını kaybederler ve başkaldırma, zaferi kazanır. Ama eğer bu başarıya ulaşamazsa, o zaman, sayıca daha az birliklerle bile olsa, donatım (teçhizat), eğitim (talim), tek merkezden yönetme, silahlı kuvvetlerin sistemli bir biçimde kullanılması ve disiplin bakımından üstünlük galip gelir. Bir başkaldırma hareketinin gerçekten taktik bir eylemden bekleyebileceği en fazla şey, tek başına bir barikatın yoluna yordamına göre kurulup savunulmasıdır. Karşılıklı destek, yedek kuvvetlerin kurulması ve kullanılması, kısacası, bir mahallenin, hele hele

bütün bir büyük kentin daha savunulması için mutlaka zorunlu olan ayrı ayrı müfrezeler arasında işbirliği, ancak çok yetersiz bir biçimde gerçekleştirilecektir ya da hiç gerçekleştirilemeyecektir; silahlı kuvvetlerin belirleyici bir nokta üzerinde yoğunlaştırılması elbetteki sözkonusu değildir. Buna göre pasif direniş, egemen olan savaşım biçimidir; kuvvetlerini toplayarak saldırı, elbette ki, şurada burada, fırsat (sayfa 239) düştüğünde, ama gene de ancak çok özel durumlarda, ilerlemeler ve yandan saldırılar kaydettirecektir, ama genel kural olarak geri çekilmekte olan birliklerin bıraktıkları mevzilerin tutulması ile sınırlı kalacaktır. Buna ek olarak, bir de ordunun bulunduğu yanda, toplar vardır, baştan aşağı donatılmış, talim görmüş istihkâm birlikleri, başkaldıranların hemen hemen her zaman tümünden yoksun buldukları savaş araçları vardır. En büyük bir kahramanlıkla çarpışılan barikat savaşlarının bile, - Haziran 1848'de Paris'te, Ekim 1848'de Viyana'da, Mayıs 1849'da Dresden'de- saldırıyı yöneten liderler siyasal düşüncelere aldırmadıklarından salt askeri görüş ve gerekçelerle hareket edince ve erleri de kendilerine bağlı kalınca, sonunda başkaldırmanın yenilgisiyle sonuçlanmasında, demek ki, şaşılacak bir şey yoktur.

1848'e kadar, başkaldıranların sayısız başarıları çok çeşitli nedenlerden ileri gelmiştir. Paris'te, 1830 Temmuz ve 1848 Şubatında, İspanya'da sokak savaşlarının çoğunda olduğu gibi, başkaldıranlarla erler arasında bir sivil muhafız örgütü vardı, bu, ya doğrudan doğruya ayaklanmalardan yana geçiyordu, ya da kendi oynak, kararsız tutumu ile birlikler içinde de bir kararsızlık yaratıyor ve ayrıca da başkaldıranlara silah sağlıyordu. Bu sivil muhafızın, daha işin başında ayaklanmanın karşısına dikildiği yerde, Haziran 1848'de olduğu gibi, ayaklanma yenildi. Berlin'de, 1848'de, 19 [Mart] gecesi ve sabahında, yeni yeni silahlı kuvvetlerin akın edişi sayesinde olsun, askeri birliklerin bitkinleşmesi ve iyi yedirilip içirilmemesi yüzünden olsun, son olarak komuta kademesinin felce uğraması sonucu olsun halk kazandı. Ama her durumda da zafer, birlik-

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

ler yürü emrini dinlemedikleri için, askeri şeflerde karar verme yeteneği eksik olduğu için, ya da elleri kolları bağlı olduğu için kazanıldı.

Demek ki, klâsik sokak çarpışmaları çağında bile, bari-katların, maddi olmaktan çok manevi bir etkisi vardı. Barikat, askerlerin cesaretini, dayanma gücünü (metanetini) sarsmak için bir çare idi. Eğer barikat, askerler çözülmüncüye kadar tutunursa zafer elde ediliyordu; yok, tutunamazsa yenilmek vardı. Bu, gelecekte de, sokak savaşının başarı olasılıkları incelendiği zaman akılda tutulması gereken başlıca noktadır.[2*] (sayfa 240)

1849'da başarı şansları oldukça kötüydü. Burjuvazi her yerde hükümetlerden yana geçmişti. Ayaklanmaya karşı yola çıkan askerleri "uygarlık ve mülkiyet" selamlıyor ve ağır-lıyordu. Barikatlar, çekiciliğini, büyüsunü yitirmişti; asker, bari-katların ardında artık "halkı" değil, birtakım başkaldıranları, kışkırtıcıları, yağmacıları, her şeyi paylaştırmak isteyenleri, toplumun tortusunu görüyordu; subay, zamanla, sokak çarpış-masının taktik biçimlerini öğrenmişti, artık, düpedüz, kendini gizlemeden beklenmedik bir barikatın üzerine doğru yürümü-yordu, ama bahçelerden, avlulardan, evlerden geçerek onu çe-viriyordu. Ve biraz beceri ile, bu, artık onda-dokuz başarıya ulaşıyordu.

Ama o zamandan beri daha çok şey değişti, ve hepsi de askerlerin lehinde oldu. Büyük kentler önemli bir genişlik ka-zandıysa da, ordular daha da fazla büyüdü. 1848'den beri Paris ve Berlin, o zamanki durumlarının dört katına çıkmadılar, ama gamizonları bunun da ötesinde çoğaldı. Bu garnizonlar, demiryolları sayesinde, yirmidört saatte iki katlarının üstüne çı-kabilirler ve yirmidört saatte dev ordular haline gelecek kadar büyüyebilirler. Muazzam bir şekilde takviye edilen bu birlik-lerin silahları eskisiyle ölçülemeyecek kadar daha etkilidir. 1848'de basit horozlu tüfek vardı, şimdi ise küçük kalibreli ve

mekanizmalı tüfek, ilkinden dört kere daha uzağa, on kere daha isabetli ve on kere daha çabuk ateş ediyor. Eskiden topçunun görelisi olarak az etkili gülleleri ve obüsleri vardı; bugün bir tanesi en iyi barikatı un ufak etmeye yetecek, çarpınca patlayan havan topu mermileri var. Eskiden duvarlar, istihkâm-cıların sivri kazması ile delinirdi, bugün dinamit lokumları kullanılıyor.

İşyancılar tarafında ise, tersine, bütün koşullar daha beter oldu. Halkın bütün tabakalarının sempatisini toplayacak yeni bir ayaklanma pek güç olacaktır; sınıf savaşımında, bütün orta tabakalar, hiç bir zaman, karşı yönde, yani burjuvazinin çevresinde toplanmış gerici partiyi hemen hemen tamamen ortadan kaldıracak biçimde yalnız proletaryanın çevresinde toplanmayacaklardır kuşkusuz. Şu halde, "halk", her zaman bölünmüş görünecektir, ve bundan (sayfa 241) dolayı güçlü bir kaldırma, 1848'de o kadar yüksek bir etkinliği olan bir kaldırma eksik olacaktır. Askeri hizmetlerini yapmış olanlardan ayaklanmalara daha çok savaşçı katılsa bile, bunları silahlendirmek daha da güç olacaktır. Av tüfekleri, silahçı dükkanlarının bu lüks silahları -polis daha önceden namli diplerinden bir parçalarını çıkartıp kullanılmaz hale getirmemiş bile olsa- yakın çatışmada dahi askerlerin mekanizmalı tüfeğinin yanında para etmez. 1848'e kadar insan barut ve kurşunla kendi cephanesini kendisi yapabiliyordu, bugün her tüfeğin fişeği başkadır, fişeğin her yerde ortak olan bir tek yönü vardır, o da büyük sanayi tekniğinin bir ürünü oluşu, bu bakımdan da ex tempore[3*] imal edilememesidir; şu halde tüfeklerin çoğu, özel olarak kendilerine uygun gelen cephane bulunmadığı sürece işe yaramazlar. Son olarak, 1848'den bu yana büyük kentlerde kurulan mahallelerin caddeleri uzun, dümdüz ve geniş, ve yeni toprak ve yeni tüfeklerin etkinliklerine uyarlanmış benzerler. Bir barikat savaşı için Berlin'in kuzey ve doğusundaki yeni işçi semtlerini seçecek bir devrimcinin çılgın olması gerekirdi.

Fransa'da Sınıf Savaşları

Bu demek midir ki, gelecekte sokak mücadelesi hiç bir rol oynamayacaktır? Hiç de değil. Yalnız şu demektir: 1848'den bu yana koşullar, sivil savaşçılar için çok daha elverişsiz, birlikler için ise çok daha elverişli olmuştur. Şu halde bir sokak çarpışması, gelecekte, ancak bu elverişsiz durum başka etmenlerle kapatıldığı, giderildiği takdirde başarılı olabilir. Onun için, sokak çarpışması, büyük bir devrilin başlarında, gelişmesi sırasında olduğundan daha seyrek olacaktır ve bu işe daha büyük kuvvetlerle girişmek gerekecektir. Ama o zaman da bu büyük kuvvetler, bütün Fransız Devriminde, 4 Eylül ve 31 Ekim 1870'te Paris'te olduğu gibi,[110] kuşkusuz, açık saldırıyı barikatın pasif taktiğine yeğ tutacaklardır.[4*]

Okur şimdi anlıyor mu neden yönetici iktidarlar, ille de bizi tüfeklerin patladığı, kılıçların şakladığı yere götürmek istiyorlar? Neden, bugün, peşinen yenilmekten emin bulduğumuz sokağa paldır küldür inmiyoruz diye bizi korkaklıkla (sayfa 242) karalıyorlar? Neden ısrarla nihayet bir gün kurbanlık koyun gibi ortaya atılmamız için yalvarıp duruyorlar?

Bu baylar, provokasyonlarını olduğu gibi yalvarılarını da boşuna ve hiç uğruna harcıyorlar. Biz o kadar sersem değiliz. Onlar, pekâlâ, gelecek savaşta, düşmanlarından, savaş alanında eski Fritz[5*] zamanında olduğu gibi safa geçmelerini ya da Wagram ve Waterloo[111] biçimi tümen kolları halinde sıralanmalarını ve bir yandan da, çakmaklı tüfek elde, savaşmalarını isteyebilirler. Baskınlar zamanı, bilinçsiz yığınların başında bilinçli bir küçük azınlık tarafından gerçekleştirilen devrimler zamanı geçti. Toplum düzenlenişinin tam bir dönüşümünün sözkonusu olduğu yerde, yığınların kendilerinin de bunda işbirliği yapmaları, sözkonusu olan şeyin ne olduğunu, varlarıyla yoklarıyla neyin içine girdiklerini[6*] önceden anlamış olmaları gerekir; işte son elli yılın tarihinin bize öğrettikleri bunlardır. Ama yığınların yapılacak olanın ne olduğunu anlaması için, uzun, direşken bir çalışma zorunludur; ve işte şimdi bizim yaptığımız da bu çalışmadır ve biz, bunu, hasımlarımızı umutsuzluğa düşüren bir başarı ile yapıyoruz.

Latin ülkelerinde dahi eski taktiği yeniden gözden geçirmek gerektiği gitgide daha iyi anlaşılmaktadır. Her yerde, Almanların oy verme hakkından yararlanma ve bizim için ulaşılabilir bütün görevlerin ele geçirilmesi örneği taklit edildi; hazırlıksız bir saldırının başlatılıvermesi her yerde arka plana itildi.[7*] Yüzyıldan fazla bir zamandır birbirini izleyen devrimlerle toprağın delik deşik olduğu, hükümet aleyhtarı gizli fesatlarda, başkaldırmalarda ya da başka her çeşit devrimci eylemlerde payı olmamış bir partinin bulunmadığı Fransa'da, bu yüzden, ordunun, hükümet için hiç de güvenilir olmadığı ve genellikle koşulların bir başkaldırma baskını için Almanya'da olduğundan çok daha elverişli olduğu Fransa'da - evet Fransa'da bile, sosyalistler, daha önceden (sayfa 243) halkın büyük kitlesini, yani Fransa'da köylüleri kazanmadıkça, kendileri için sürekli bir zaferin olanaklı olmadığını gittikçe daha iyi anlıyorlar. Yavaş giden propaganda çalışması ve parlamenter eylem, orada da, partinin en ivedi görevi olarak kabul edilmiştir. Başarılar da eksik olmamıştır. Yalnızca bir dizi belediye meclisi ele geçirilmekle kalınmamıştır; mecliste elli sosyalist yer almaktadır ve bunlar, daha, şimdiden üç bakanı ve bir cumhurbaşkanını devirmişlerdir. Belçika'da, işçiler, geçen yıl, oy verme hakkını kopardılar ve seçim bölgelerinin dörtte birinde kazandılar. İsviçre'de, İtalya'da, Danimarka'da ve hatta Bulgaristan ve Romanya'da sosyalistler, parlamentoda temsil ediliyorlar. Avusturya'da, bütün partiler, ağız birliğiyle, Reichsrat kapıları daha uzun süre bize kapalı tutulamayacaktır, diyorlar. Biz gireceğiz oraya, bu kesin bir şey, ancak, sadece hangi kapıdan girileceği konusu üzerinde çekişiliyor. Ve hatta Rusya'da bile, o ünlü Zemski Sobor toplandığında -genç Nikola'nın boş yere o kadar şahlanarak direnc gösterdiği bu Ulusal Mecliste- orada bile aynı şekilde temsil edileceğimize, kesinlikle güvenebiliriz.

Fransa'da Sınıf Savaşları

Besbelli ki, yabancı arkadaşlarımız, bu yüzden, hiç bir şekilde devrim haklarından vazgeçmiyorlar. Devrim hakkı, sonu sonuna, tek, gerçek "tarihsel hak" değil midir, soylularının devrimi, 1755'te, bugün bile hâlâ yürürlükte olan feodalizmin şanlı yazılı onaylanması "soydan geçme antlaşma" ["Erbvergleich"] ile sonuçlanan Mecklembourg da dahil ayrısız gayrısız bütün modern devletlerin dayandığı tek tarihsel hak değil midir?[112] Devrim hakkı, tüm dünyanın bilincinde, öyle sözgötürmez bir biçimde yerleşmiştir ki, general Von Boguslavski bile, imparatoru hesabına istediği hükümet darbesi hakkını, yalnız halkın olan devrim hakkına dayandırmaktadır.

Ama, başka ülkelerde ne olursa olsun, Alman sosyal-demokrasinin özel bir durumu vardır ve bu bakımdan da, hiç değilse kısa vadede özel bir görevi vardır. Alman sosyal-demokrasinin sandık başına gönderdiği iki milyon seçmen, onların ardındaki seçmen olmayan gençler ve kadınlar, uluslararası proletarya ordusunun en kalabalık, en sıkı örülmüş kitesini, kesin "vurucu grubunu" oluşturur. Bu kitle, (sayfa 244) daha şimdiden, kullanılan oyların dörtte-birinden fazlasını sağlamıştır; ve, kısmi Reichstag seçimlerinin, çeşitli ülkelerin Diyet seçimlerinin, belediye meclisi ve işçi-patron arası hakem kurulları seçimlerinin tanıtladıkları gibi durmadan artmaktadır. Bu yığının büyümesi, tıpkı bir doğal süreç kadar kendiliğinden, o kadar duraklamadan, o kadar karşı durulmaz bir biçimde ve aynı zamanda o kadar telaşsızca olmaktadır. Bu büyümeyi engellemek için hükümetin yaptığı bütün müdahaleler, güçsüzlüğünü ortaya koymuştur. Bugünden iki milyon ikiyüzelli bin seçmene bel bağlayabiliriz. Eğer bu böyle giderse yüzyılın sonuna kadar, toplumun orta tabakalarının, küçük-burjuvazinin ve küçük köylülerin en büyük bölümünü elde ederiz ve ülkenin içinde belirleyici bir etkinliği olan, bütün öteki güçlerin, ister istemez karşısında eğilmek zorunda olacağı bir güç haline gelinceye kadar büyürüz. Bu çoğalıp büyüme temposunu, kendiliğinden iktidardaki hükümet sisteminden daha güçlü duruma gelinceye kadar, günden güne

güçlenen bu vurucu gücü öncü kavgalarıyla yıpratmayı son kesin an gelinceye kadar hiç bir saldırıya uğratmaksızın[8*] koruyup sürdürmek, işte başlıca görevimiz budur. Yoksa, Almanya'daki dövüşken sosyalist kuvvetlerin sürekli büyümesini geçici olarak durdurabilecek ve hatta onu bir süre geriletebilecek bir tek çare vardır, o da, 1871'de Paris'te olduğu gibi askeri birliklerle büyük çapta bir çatışma ve büyük bir kan dökülmesidir. Zamanla bunun da üstesinden gelinectir elbette. Milyonlarla sayılan bir partiyi, tüfek ateşiyle yeryüzünden silip atmaya, Avrupa ve Amerika'nın bütün mekanizmalı tüfekleri yetmez. Ne var ki normal gelişme felce uğrar, vurucu güç, belki de, kritik anda orada bulunmaz, son ve kesin kavga[9*] geçikir, uzar ve beraberinde daha ağır fedakarlıkları getirir.

Dünya tarihinin acı cilvesi her şeyi altüst ediyor. Biz, "devrimciler", "karaşalık çıkarıcılar", legal yollarla, illegal (sayfa 245) yollarla ve kargaşa ile olduğundan çok daha iyi geliyoruz, başarılı oluyoruz. Kendi kendilerine verdikleri adla düzenin partileri gene kendilerinin yarattıkları yasal (légal) durum yüzünden yokolup gidiyorlar. Onlar, Odilon Barrot'un ağzından umutsuzlukla bağırıyorlar: la légalité nous tue, yasallık (légalité) bizi öldürüyor oysa biz, bu legalite içinde, kaslarımızı sağlamlaştırıyor, yanaklarımızı pembeleştiriyoruz ve sonsuz gençliği soluyoruz. Eğer biz, onları hoşnut etmek için bizi sokak çatışmasına sürüklemelerine izin verecek kadar sağduyudan yoksun değilsek, en sonunda, kendileri için artık o kadar uğursuz bir hale gelen bu legaliteyi gene kendi elleri ile kırmaktan başka yapacak bir şeyleri kalmayacaktır.

Bu arada, kargaşaya karşı yeni yasalar yapıyorlar. Her şey yeniden tersine çevrildi. Bugünün bu bağımsız kargaşa düşmanları, dünün kargaşacıları değil midir sanki? Acaba 1866 içsavaşını biz mi kışkırttık? Hannover kralını, imparator seçici Hesse prensini, Nassau dükünü, babalarından kalma meşru

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

lkelerinden biz mi kovduk, bu soydan gelme ülkeleri biz mi toprağımıza kattık? Ve, Tanrının inayeti ile Alman Bund'unun ve üç tahtın bu yıkıcıları, yıkıcılıktan mı yakınıyorlar? Quis tulleit Gracchos de seditione querentes?[10*] Bismarck'ın hayranlarına, yıkıcılığa dil uzatma iznini kim verebilir ki?

Bununla birlikte, onlar, gene de devrime karşı yasa tasarılarını pekâlâ çıkartabilirler, bunları daha da ağırlaştırabilirler, bütün ceza yasalarını kauçuğa dndrebilirler, güçsüzlüklerinin yeni bir tanıtını vermekten başka bir Şey yapmış olmaya-caklardır. Ciddi bir biçimde sosyal-demokrasieye saldırmaları için daha bambaşka önlemlere başvurmaları gerekecektir. Onlar, asıl yasalara uyduğu için sağlıklı ve güçlü olan sosyal-demokrat devrimin, ancak, yasaları iğnemededen yaşayamayan düzen partisinin çıkaracağı kargaşalıklıla hakkından gelebilirler. Prusyalı bürokrat Bay Roessler ve Prusyalı general Bay Von Boguslavski, ne yazık ki sokak savaşlarına sürüklenme oyununa gelmeyen işçileri belki de hâlâ alt edebilmenin tek yolunun ne olduğunu onlara gösterdiler. (sayfa 246) Anayasanın çiğnenmesi, diktatörlük, mutlakiyete dönüş, regis voluntas suprema lex![11*] Demek ki, biraz yürek gerek baylar, artık yapar gibi yapmak değil, gerçekten yapmak sözkonusu.

Ama unutmayınız ki, Alman İmparatorluğu, bütün küçük devletler gibi ve genel olarak bütün modern devletler gibi, bir antlaşmanın ürünüdür; ilkönce, prenslerin kendi aralarında yaptıkları antlaşmanın, ve sonra, prenslerin halkla yaptıkları antlaşmanın. Eğer taraflardan biri antlaşmayı bozarsa, bütün antlaşma hükümsüz kalır ve o zaman öteki taraf da bağlı sayılmaz, tıpkı Bismarck'ın 1866'da bize pek güzel gösterdiği gibi. Demek ki, eğer siz, imparatorluk anayasasını iğnerse-niz, sosyal-demokrasie size istediğini yapmakta serbest olur. Ama sonra onu ne yapacağını size bugünden söyleyecek değildir.[12*]

Bundan hemen hemen tam 1.600 yıl önce Roma İmparatorluğunda da tehlikeli bir devrimci parti ortalığı kasıp kavuruyordu. Bu parti, dini ve devletin bütün temellerini baltalıyordu. İmparatorun iradesinin en yüce yasa olduğunu açıkça reddediyordu. Vatansızdı, enternasyonalı, Galya'dan Asya'ya kadar bütün imparatorluk yüzeyinde yayılıyor, imparatorluğun sınırlarından ötelere taşıyordu. Bu parti, uzun zaman yeraltında gizli baltalama eyleminde bulunmuştu. Ama uzunca bir süreden beri gün ışığına çıkacak kadar güçlü olduğuna inanıyordu. Hıristiyan adı altında tanınan bu devrimci parti orduda da güçlü bir biçimde temsil ediliyordu. Koskoca lejyonlar hıristiyandı. Putatapıcı ulusal dinin resmi törenlerine katılmaları emredildiğinde, devrimci askerler küstahlıklarını, zırlı başlıklarına protesto ettiklerini belirten özel işaretler - haçlar- takmaya kadar vardırıyorlardı. Üstlerinin kışlalarda adet halini alan hır çıkarmaları da bir işe yaramıyordu. Ordu-sunda düzenin, emre uymanın ve disiplinin nasıl baltalandığını gören imparator Dioelétien artık daha fazla kendini tutamadı. Enerjik bir biçimde işe el koydu. Çünkü henüz vakit vardı. Sosyalistlere karşı bir (sayfa 247) yasa çıkardı, yani hıristiyanlara karşı bir yasa demek istiyorum. Devrimcilerin toplantıları yasaklandı. Lokalleri kapatıldı ya da yıkıldı, hıristiyan işaretleri, haç, vb., Saksonya'da kırmızı mendillerin yasaklandığı gibi yasaklandı. Hıristiyanlar devlet görevlerinde çalışmaz oldular, askerlikte onbaşı olma hakları bile yoktu. O dönemde, Bay Von Köller'in devrime karşı yasa tasarısının[113] varsaydığı biçimde "bireyin saygısını" uyandıran bugünkü kadar iyi eğitilmiş yargıçlar olmadığına göre, hıristiyanların mahkemelerden adalet arama hakları düpedüz yasaklanmıştı. Hıristiyanları ayrı tutan bu özel yasa da etkisiz kaldı. Hıristiyanlar, yazılı yasayı, duvarlardan alay ederek söküp attılar. Dahası var, söylendiğine göre, Nicomedie'de[13*] hıristiyanlar, imparatorun oturduğu sarayı ateşe verdiler. Bunun üzerine imparator, öcünü, MS 303 yılında hıristiyanlara karşı büyük kıyıma girişerek aldı. Bu, bu cins kıyımların sonuncusu idi. Ve o kadar etkili oldu ki, onyediy yıl

Fransa'da Sınıf Savaşları
sonra ordunun büyük çoğunluğu hıristiyanlardan oluşuyordu
ve Dioclétien'den sonra gelen ve papazların Büyük adını tak-
tıkları Roma İmparatorluğunun yeni hükümdarı Konstantin,
hıristiyanlığı devlet dini ilân ediyordu. (sayfa 248)

Londra, 6 Mart 1895 FRIEDRICH ENGELS

Die Neue Zeit, c. 2,

n° 27 ve 28, 1894-9'te ve

Karl Marx Die Klassenkämpfe

in Frankreich 1848 bis 1850,

(Berlin 1895) adlı kitapta

kısaltılmış biçimde yayınlanmıştır.

Karl Marks

Fransa'da Sınıf Savaşları
FRANSA'DA SINIF SAVAŞIMLARI
1848-1850

BİRKAÇ bölüm dışında, 1848'den 1849'a kadar devrim yıllıklarının her önemli kesimi, "Devrimin Yenilgisi!" başlığını taşır.

Ama bu yenilgilerde asıl yenik düşen devrim olmadı. Yenilgiye uğrayanlar, geleneksel devrim-öncesi uzantılar, henüz şiddetli sınıf karşıtlıkları haline gelecek kadar keskinleşmemiş olan toplumsal ilişkilerin sonuçları oldu: devrimci partinin Şubat devriminden önce kopamadığı ve Şubat zaferi ile de kurtulamayıp ancak bir dizi yenilgiler sonucu kendini kurtarabildiği kişiler, yanılısamalar, düşünceler, tasarılar oldu.

Kısaca: devrimci ilerleyiş, hiç de kendi dolaysız trajikomik kazanımları ile kendine yol açmadı, tersine, ancak sınıksız, katı, güçlü bir karşı-devrim ortaya çıkartarak, (sayfa 249) kendisine bir hasım yaratarak ve onunla savaşarak, yıkıcı parti, en sonunda gerçekten devrimci bir parti oldu.

Aşağıdaki sayfaların görevi, bunu tanıtmaktır.

I. HAZİRAN 1848 YENİLGİSİ

Temmuz devriminden sonra, liberal bankacı Laffitte, suç ortağı Orléans dükünü, [114] büyük sevinç gösterileriyle belediye binasına götürürken şu sözleri ağzından kaçırdı: "Şimdi, bankacıların hükümranlığı başlayacak." Laffitte, devrimin sırrını açığa vurmuş oluyordu.

Louis-Philippe'in hükümdarlığı sırasında egemen olan Fransız burjuvazisi değil, sadece onun bir kesimi idi: bankacılar, borsa kralları, demiryolu kralları, kömür ve demir madeni sahipleri, orman sahipleri ve toprak mülkiyetinin onlara bağlı bölümü, mali aristokrasi denilen kesim. Bu kesim, tahta yerleşmiş, meclise yasalar çıkarttırıyor, bakanlıklardan tütün bürolarına kadar kamu hizmetlerini ona buna dağıtıyordu.

Asıl sanayi burjuvazisi, resmi muhalefetin bir bölümünü oluşturuyordu, yani meclislerde ancak azınlık olarak temsil edilmekteydi. Mali aristokrasinin hegemonyası, daha açık, daha belirgin bir hale geldikçe ve kana boğulan 1832, 1834 ve 1839[115] ayaklanmalarından sonra, işçi sınıfı üzerindeki egemenliğinin daha güven altına alınmış olduğuna inandıkça, sanayi burjuvazisinin muhalefeti de git gide daha kararlı oldu. Kurucu Ulusal Mecliste olduğu kadar Yasama Meclisinde de burjuva gericiliğinin en bağnaz aracı olan Rouen'li fabrikatör Grandin, mecliste Guizot'nun en şiddetli muhalifi idi, sonradan Fransız karşı-devriminin Guizot'su rolüne çıkmak için boşuna çabalarıyla tanınan Léon Faucher, Louis-Philippe'in son zamanlarında, sanayiden yana, spekülasyona karşı ve onun kuyrukçusu hükümete karşı kalemiyle savaşıyordu. Bastiat, Bordeaux adına ve Fransa'nın bütün bağlar bölgesi adına egemen sisteme karşı kısırcılık yapıyordu.

Küçük-burjuvazi bütün katlarıyla ve ayrıca köylü sınıfı tümüyle, siyasal iktidarın dışında bırakılmıştı. Son olarak, bir de, sözünü ettiğimiz bu sınıfların ideolojik temsilcileri ya (sayfa 250) da sözcüleri, bu sınıfların bilginleri, avukatları, doktorları, kısacası yetenekli kişiler diye anılanlar, resmi muhalefetin içinde ya da pays légal'in[14*] tamamıyla dışında bulunuyorlardı.

Mali dar boğazlar, temmuz monarşisini[116] daha baştan büyük burjuvazinin boyunduruğu altına sokmuştu ve bu bağımlılık, gittikçe artan bir mali sıkıntının bitmez tükenmez kaynağı oldu. Bütçenin dengesini, yani devletin giderleri ile gelirleri arasındaki dengeyi sağlamadan, devlet yönetimini, ulusal üretimin yararına bağımlı kılmak olanaksızdır. Ve bu denge, devletin işleyiş masraflarını kısmadan, yani aynı ölçüde egemen sistemin dayanakları olan çıkarları incitmeden, vergi matrahını yeniden düzene koymadan, yani mali yükün önemli bir bölümünü bizzat büyük burjuvazinin omuzlarına yüklemeyen nasıl sağlanabilir?

Fransa'da Sınıf Savaşları

Devletin borçlanması, tam tersine, burjuvazinin yöneten ve meclisler aracılığıyla yasalar koyan kesimi için dolaysız bir çıkar niteliğinde idi. Onun spekülasyonlarının asıl hedefi, zenginleşmesinin başlıca kaynağı, kesinlikle devletin bütçe açığı idi. Her yılın sonunda yeni bir açık. Her dört ya da beş yılda bir yeni ödünç alma (istikraz). Ve her yeni ödünç alma, mali aristokrasiye, yapay çarelerle iflâsın kıyısında tutunabildiğinden, bankerlerle en elverişsiz koşullarda görüşüp anlaşmak zorunda olan devleti haraca kesmek için yeni bir fırsat sağlıyordu. Her yeni ödünç alma, parasını devlet tahvillerine yatıran halkı, hükümetin ve meclis çoğunluğunun sırrını çok iyi bildikleri borsa oyunları ile soymak için yeni bir fırsat oluyordu. Genel olarak, devlet kredisinin oynaklığı, devlet sırlarını bilmek, bankacılara olduğu gibi onların meclislerdeki ve tahttaki yandaşlarına da, devlet tahvillerinin geçerli fiyatında görülmemiş ve ani dalgalanmalar yaratma olanağını veriyordu, ve dalgalanmaların değışmez, sürekli sonucu, ancak bir küçük sermayedarlar yığınının yıkımı ve büyük spekülâtörlerin akıl almaz bir hızla zenginleşmesi olabiliyordu. Bütçe açığı, burjuvazinin iktidardaki kesiminin dolaysız çıkarı olduğundan, Fransa'nın yıllık toplam ihracat ortalaması pek seyrek olarak 750 milyon franga (sayfa 251) yükseldiği halde, Louis-Philippe hükümetinin son yıllarında olağüstü bütçenin, yaklaşık olarak yılda 400 milyona bile varan Napoléon zamanındaki bütçenin iki katını çok aşmış olması kolayca açıklanabilir. Ayrıca, böylece devletin elinden geçen muazzam para tutarları, hileli mal teslimi anlaşmalarına, ahlâk bozukluklarına, aşırıtlara (ihtilâs), her çeşitten dolandırıcılığa olanak sağlıyordu. Devlete ödünç verme yoluyla, devletin büyük ölçüde yağmalanması, bayındırlık işlerinde perakende olarak yineleniyordu. Meclis ile hükümet arasındaki bağıntılar, çeşitli devlet idareleri ile çeşitli üstenciler (müteahhitler) arasındaki bağıntılar biçiminde çoğalmış bulunuyordu.

Genellikle kamu harcamalarında ve devlet borçlarında olduğu gibi, egemen sınıf, demiryolları yapımını da sömürü-

yordu. Meclisler, bellibaşlı yükümlülükleri devletin sırtına yüklüyor ve spekülasyoncu mali aristokrasiye de altın yaldızlı nimetlerini sağlıyordu. Bir raslantı sonucu, bakanların da bir bölümü içinde olmak üzere çoğunluğun bütün üyelerinin, demiryolları girişimlerinde hisse senedi sahibi oldukları, bunların, yasa koyucu sıfatı ile, devlet hesabına demiryolu hatlarının yapımını bu aynı girişimlere ısmarladıkları ortaya çıkarıldığında, mecliste patlak veren skandalları herkes anımsıyordur.

Buna karşılık, örneğin posta reformu gibi en küçük bir mali reform, bankerlerin etkisi karşısında başarısızlığa uğruyordu. Rothschild, posta reformunu, devletin, durmadan artan borcunun faizlerini ödemesine yarayan gelir kaynaklarını azaltmaya hakkı var mı diye protesto etti.

Temmuz monarşisi, Fransız ulusal zenginliğinin sömürülmesi için kurulmuş bir anonim ortaklıktan başka bir şey değildi, bu ortaklığın payları (temettüleri), bakanlar, meclisler, 240.000 seçmen ve onların yardakçıları arasında paylaşılmıştı. Louis-Philippe bu ortaklığın müdürü, tahta çıkmış bir Robert Macaire[117] idi. Bu sistem, ticareti, sanayii, tarımı, denizciliği ve sanayi burjuvazisinin çıkarlarını durmadan tehdit ediyor ve zarara uğratiyordu. Onun için sanayi burjuvazisi, Temmuz günleri olayları sırasında bayrağına şunları yazmıştı: *Gouvernement à bon marché.*[15*] (sayfa 252)

Mali aristokrasi, yasaları kendi isteğine göre kabul ettirdiği, devlet yönetimini çekip çevirdiği, kurulu bütün kamu güçlerini elinde bulundurduğu, basın yoluyla ve olguların gücüyle kamuoyunu elinde bulundurduğu sürece, saraydan café borgne'ye[16*] kadar bütün çevrelerde aynı ahlâk bozukluğu, aynı hayasız sahtekârlık, üreterek değil de başkasının elindekini kurnazlıkla ele geçirerek aynı havadan zengin olma susuzluğu doğuyordu. Ve asıl burjuva toplumunun en yüksek tepelerinde en sağlıksız, en yolsuz aşırı istekleri doyurma arzı alabildiğine körükleniyor, ve her an, gene burjuva ya-

Fransa'da Sınıf Savaşları

salarının kendileri ile çatışma haline geliyordu, çünkü elbette ki, dalavere ile havadan gelen zenginlik, tatmin yollarını, zevkin rezilleştiği yerde, altın, çamur ve kanın birbirine karıştığı yerde arar. Mali aristokrasi, zevklerinde olduğu gibi kazanç tarzında da, lumpen-proletaryanın burjuva toplumun doruklarında dirilişinden başka bir şey değildir.

Fransız burjuvazisinin iktidar olmayan kesimlerine gelince, onlar, ahlâksızlık, ahlâksızlık! diye bağıryorlardı. 1847'de, burjuva toplumunun en ünlü tiyatrolarında, her zaman, lumpen-proletaryayı, genelevlere, düşkünler yurduna, tımarhaneye, yargıçların karşısına, zindanlara ve darağaçlarına götüren aynı sahneler uluorta temsil edilirken, halk, à bas les grands voleurs! à bas les assassins![17*] diye bağıryordu.

Sanayi burjuvazisi çıkarlarını tehdit altında görüyordu, küçük-burjuva ahlâkı hakarete uğramış durumdaydı, halkın muhayyilesi başkaldırıyordu, Paris, "Rothschild Hanedanı", "Çağın Kralları, Yahudi Tefeciler!" vb. gibi mali aristokrasinin egemenliğinin azçok nükte ile ortaya konduğu ve hırpalandığı yergi yazıları ile dolup taşıyordu.

Rien pour la gloire! La paix partout et toujours![18*] Savaş, paranın değerini %3, %4 düşürüyor. Borsa tefecilerinin Fransa'sı işte bunları yazmıştı bayrağının üzerine. Nitekim, Fransa'nın dış siyaseti, Krakov'un Avusturya topraklarına (sayfa 253) katılması ile,[71] Polonya'nın yağmalanıp bitirilmesiyle ve Sonderbund savaşında[118] Guizot'nun aktif olarak Kutsal-İttifakın[82] yanında yer almasıyla büsbütün canlı bir tepki gösteren Fransız ulusal duygusunun ardarda aşağılanmasına yolaçan bir batağa battı. Bu yalancıkta savaşta İsviçre liberallerinin zaferi, Fransa'da burjuva muhalefetine yeniden güven verdi ve Palermo'daki kanlı halk ayaklanması, felce uğramış halk yığını üzerinde bir elektrik boşalması gibi etki yaptı ve onun büyük anılarını ve devrimci tutkularını canlandırdı.[19*]

Sonunda, dünya çapında iki ekonomik olay, genel bir huzursuzluğun patlak vermesini çabuklaştırdı ve hoşnutsuzluğu ayaklarınlaya kadar olgunlaştırdı.

1845 ve 1846 yıllarında görülen patates hastalığı ve kötü ürün alınması halk içindeki kaynaşmayı artırdı. 1847 yılında yaşamın yeniden pahalılaşması, kıtanın bütün geri kalan kısmında olduğu gibi Fransa'da da kanlı çatışmalara yolaçtı. Bu, mali aristokrasinin yüzkarası safahat alemleri karşısında, halkın, en ilkel geçim araçları uğruna savaşın idi! Buzançais'de açlık yüzünden başkaldıranlar idam edildi,[119] Paris'te tok karınlı dolandırıcıları, kral ailesi, mahkemelerden kaçırıp kurtarıyordu!

Devrinün patlak vermesini çabuklaştıran ikinci büyük ekonomik olay, İngiltere'deki, genel ticaret ve sanayi bunalımı oldu. Daha önce 1845 güzünde, demiryolu hisse senedi spekülatörlerinin kitle halinde yıkıma uğramaları ile kendini belli eden, 1846 yılında, buğday üzerindeki gümrük vergilerinin pek yakında kaldırılacak olması gibi tartışma götürür önlemlerle durdurulan bu bunalım, sonunda, 1847 güzünde, hemen arkasından taşra bankalarının da iflas ettiği ve İngiliz sanayi bölgelerindeki fabrikaların kapandığı Londra'nın büyük sömürge tüccarlarının iflasları ile iyice ortaya çıktı. Bunalımın yankıları Kıta üzerinde henüz kesilmemişti ki, Şubat devrimi patlak veriyordu.

Ekonomik bunalımın ticaret ve sanayide meydana (sayfa 254) getirdiği yıkıntı, mali aristokrasinin her şeyi yapabilme gücünü, tüm yetkilere sahip oluşunu daha da katlanılmaz kılıyordu. Burjuva muhalefeti, bütün Fransa'da, ziyafetlerde seçim reformu lehinde bir kıskırtma hareketi başlattı, bu hareket, burjuva muhalefetine meclislerde çoğunluğu kazandıracak ve borsa kabinesini devirmesini sağlayacaktı. Paris'te, sanayi bunalımının, günün koşulları içinde, artık dış pazarlarda iş yapamayan fabrikacılar ve büyük tüccarlar yığınının iç ticarete

Fransa'da Sınıf Savaşları

atılmalarına yolaçmak gibi özel bir sonucu daha olmuştu. Bunların kurdukları büyük kuruluşların rekabeti, küçük épiciers'in[20*] ve boutiquiers'in[21*] yığınlar halinde yıkımına neden oldu. Paris burjuvazisinin bu kesiminde iflasların sayılamayacak kadar çok olması, bundan ileri gelmektedir: bu kesimin Şubat'taki devrimci eylemi de. Guizot'un ve meclislerin, bu reform önerilerine nasıl kesin bir meydan okuma ile karşılık verdiklerini;[120] Louis-Philippe'in, bir Barrot kabinesi[121] kurmaya nasıl çok geç karar verdiğini; halkın ve ordunun nasıl dövüşmeye başladığını; ordunun, ulusal muhafızın pasif tutumu sonucu nasıl silahsız bırakılmış olduğunu ve Temmuz monarşisinin yerini nasıl bir Geçici Hükümete bırakmak zorunda kaldığını herkes bilir.

Şubat barikatlarından ortaya çıkmış olan Geçici Hükümet, zorunlu olarak, zaferi paylaşmakta olan çeşitli partileri kendi bünyesinde yansıtıyordu. Bu hükümet, ancak, birlikte Temmuz tahtını devirmiş bulunan, ama çıkarları düşmanca birbirine karşıt olan çeşitli sınıflar arasında bir uzlaşma olabilirdi. Çoğunluğu, burjuvazinin temsilcilerinden oluşuyordu. Cumhuriyetçi küçük-burjuvazi, Ledru-Rollin ve Flocon tarafından; cumhuriyetçi burjuvazi, National [122] çevresindeki kişiler tarafından; hanedan muhalefeti, Crémieux, Dupont de l'Eure tarafından vb. temsil ediliyordu. İşçi sınıfının yalnız iki temsilcisi vardı: Louis Blanc ve Albert. Son olarak Lamartine, Geçici Hükümette, ilkönceleri, gerçek hiç bir çıkardan, belirli hiç bir sınıftan yana değildi; o, yanılısamları, kuruntuları, şiiri, şiirinin hayali içeriği ve parlak sözleri ile ortak ayaklanmadı, Şubat devriminin ta kendisiydi. (sayfa 255) Ama, özünde, Şubat devriminin bu sözcüsü, durumu ile olduğu kadar görüşleri ile de burjuvaziye aitti.

Eğer siyasal merkezileşmenin sonucu olarak, Paris, Fransa'ya egemen durumda ise, işçiler de devrimci sarsıntı anlarında Paris'e egemen oluyorlar. Geçici Hükümetin ilk varlık belirtisi, coşku ile başı dönmüş Paris'i Fransa'nın soğukkanlı-

lığına havale ederek, bu başat etkiden kendini kurtarmaya kalkışması oldu. Lamartine, barikat savaşçılarının cumhuriyet ilân etme hakkına, ancak Fransızların çoğunluğunun bunu yapacak yetenekte olduğunu, onların oyunu beklemek gerektiğini, Paris proletaryasının bir zorbalıkla zaferini lekelememesi gerektiğini söyleyerek karşı çıktı. Burjuvazi, proletaryaya bir tek zorbalık hakkı tanıyordu: savaşın zorbalığı.

25 Şubat günü, cumhuriyet henüz ilân edilmemişti; ama buna karşılık, bakanlıklar, daha o andan, Geçici Hükümetin burjuva unsurları arasında, ve National'in generalleri, bankacıları ve avukatları arasında paylaşılmıştı bile. Ama bu kez işçiler, 1830 Temmuzundakine[123] benzer bir dalavereli açıközlülüğe gözyummamaya kararlı idiler. Yeniden kavgaya başlamaya ve cumhuriyeti silah zoru ile kabul ettirmeye hazırdılar. Ve işte Raspail, bu özel görev ve yetki ile belediyeye gitti. Paris proletaryası adına, Raspail, Geçici Hükümete cumhuriyeti ilân etmesini emretti ve, iki saat içinde halkın bu emri yerine getirilmezse, 200.000 kişinin başında geri geleceğini bildirdi. Savaşçıların cesetleri daha yeni soğumuştı, barikatlar daha kaldırılmamıştı, işçiler henüz silahlarını ellerinden bırakmamışlardı ve onlara karşı çıkartilabilecek tekgüç, ulusal muhafızdı. Bu durumda ve bu koşullar altında, Geçici Hükümetin siyasal düşünceleri ve hukuki endişeleri birdenbire yok oldu. İki saatlik süre henüz bitmemişti ki, dev harflerle yazılı su yazılar Paris'in bütün duvarlarını kaplamıştı bile:

Republique française! Liberté, Egalité, Fraternité![22*]

Genel oy temeli üzerine kurulu cumhuriyetin ilânı ile burjuvaziyi Şubat devrimine iten dar amaç ve güdüler, anıları bile kalmamacasına siliniyordu. Burjuvazinin yalnız birkaç (sayfa 256) kesimi yerine, devrimci sahnede şahsen oynamak üzere, locaları, koltukları, balkonları terketmek zorunda kalıp birdenbire kendilerini siyasal iktidarın yörüngesinde bulanlar, şimdi, Fransız toplumunun bütün sınıflarıydı. Meşrutî krallıkla

Fransa'da Sınıf Savaşları

birlikte, keyfi olarak burjuva toplumuna karşı duran bir kamu iktidarı görünüşü ve sözümona iktidarın zorladığı bu bir sürü ikincil savaşlar da, aynı şekilde ortadan kalkıyordu.

Geçici Hükümete, ve Geçici Hükümet yoluyla da bütün Fransa'ya cumhuriyeti kabul ettiren proletarya, bağımsız parti olarak birdenbire ön plana geçiyordu; aynı zamanda, bütün burjuva Fransa'ya da meydan okuyordu. Proletaryanın kazanmış olduğu şey, devrimci kurtuluşu uğruna savaşım ereğiyle ele geçirdiği alandı, ama katiyen bu kurtuluşun kendisi değildi.

Tersine, Şubat devriminin, mali aristokrasinin yanında, bütün mülk sahibi sınıfları siyasal iktidar alanına sokarak, her şeyden önce burjuvazinin egemenliğini tamamlaması gerekiyordu. Büyük toprak sahiplerinin çoğunluğu, meşruyetçiler[65] Temmuz monarşisinin kendilerini mahküm ettiği siyasal anlamda hiçlikten çekip çıkarıldılar. Gazette de France'in[124] muhalefet gazeteleri ile birlikte ajitasyon yapmış olması nedensiz değildir, La Rochejaquelein'in Ulusal Meclisin 24 Şubat tarihli oturumunda, devrim partisini kucaklaması nedensiz değildir. Genel oy sistemi ile, Fransızların büyük çoğunluğunu oluşturan sözümona mülk sahibi olan köylüler, Fransa'nın kaderi üzerinde hakem olarak söz sahibi durumuna geldiler. Son olarak da, Şubat Cumhuriyeti, sermayenin arkasına gizlendiği tahtı devirerek, burjuvazinin egemenliğini bütün açıklığıyla ortaya çıkardı.

Nasıl işçiler, Temmuz olaylarında, savaşım, burjuva monarşisini koparıp aldıysa, aynı şekilde, Şubat günlerinde de, burjuva cumhuriyetini koparıp aldılar. Nasıl Temmuz monarşisi, kendini, cumhuriyetçi kurumlarla çevrili bir monarşi olarak sunmaya zorlandıysa, Şubat Cumhuriyeti de, kendini, toplumsal kurumlarla çevrili bir cumhuriyet olarak ilân etmek zorunda kaldı. Paris proletaryası bu ödünü de kabul ettirdi.

Bir işçi olan Marche, henüz kurulmuş olan (sayfa 257) Geçici Hükümeti işçilerin varlığını işle güven altına alma, her vatandaşa iş sağlama vb. yükümlülükleri altına sokan bir kararnameyi yazdırttı. Ve Geçici Hükümet, birkaç gün sonra bu vaatlerini unutmuş olduğundan ve proletaryayı akıldan çıkarmış görüldüğünden 20.000 işçi, "İşin örgütlendirilmesi! Özel bir çalışma bakanlığının kurulması!" bağırıışları ile belediye sarayına yürüdü. Geçici Hükümet, üzüntü ile ve uzun tartışmalardan sonra emekçi sınıfların koşullarını iyileştirme çarelerini araştırmakla görevli sürekli özel bir komisyon atadı! Bu komisyon Paris zanaat lonçaları delegelerinden kuruldu ve başkanlığına da Louis Blanc ve Albert getirildi. Komisyona toplantı salonu olarak Luxembourg sarayı verildi. Böylelikle, işçi sınıfının temsilcileri Geçici Hükümetin merkezinden sürülmüş oldular, Geçici Hükümetin burjuva kesimi ise, gerçek devlet iktidarını ve yönetimin dizginlerini tek başına kendi elinde saklıyordu, ve maliye, ticaret, bayındırlık bakanlıklarının yanında, bankanın, borsanın yanında, büyük rahipleri Louis Blanc ile Albert olan sosyalist tapınağı yükseliyordu; bu büyük rahiplerin görevleri ise, vaadedilmiş (mev'ut) toprağı bulup meydana çıkarmak, yeni bir din kitabını kamuya bildirmek ve Paris proletaryasını meşgul etmekte. Her türlü olağan devlet iktidarından farklı olarak ne bütçeleri, ne de herhangi bir yürütme güçleri vardı. Onlar burjuva toplumunun dayandığı temel direkleri kendi başları ile devirmek zorundaydılar. Luxembourg, simya taşını arayıp dururken belediye sarayında resmi para basılıyordu.[125]

Ve bu arada, Paris proletaryasının istemleri, burjuva cumhuriyetini aştıkları ölçüde, Luxembourg'un bulutlara gömülü bulanık yaşıntısından başka bir varlık kazanamıyorlardı.

İşçiler, Şubat devrimini, burjuvazi ile elbirliği ederek yapmışlardı. Burjuvazinin yanında kendi çıkarlarını üstün kılmaya çalışıyorlardı, nasıl ki gene burjuva çoğunluğunun yanında Geçici Hükümete de bizzat bir işçi yerleştirdilerse. Emeğin ör-

Fransa'da Sınıf Savaşları

gütlendirilmesi! Ama halen mevcut olan emeğin burjuvaca düzenlenişi, ücretli emektir. Ücretli emek olmasa, ne bir sermaye, ne bir burjuvazi, ne de bir burjuva toplumu olur. Özel bir çalışma bakanlığı! Ama maliye bakanlığı, ticaret (sayfa 258) bakanlığı ve bayındırlık bakanlığı, burjuva çalışma bakanlıkları değil midir? Onların yanında proleter bir çalışma bakanlığı, ancak bir güçsüzlük bakanlığı, bir boş arzular bakanlığı, bir Luxembourg komisyonu olabilir, başka bir şey değil. İşçiler nasıl burjuvazinin koltuğu altında özgürlüklerine kavuşabileceklerine inanıyorlarsa, aynı şekilde, başka burjuva ulusların yanında, ve Fransa'nın ulusal sınırları içinde bir proletarya devrimi yapabileceklerini düşünüyorlardı. Ama Fransa'nın üretim koşulları, dış ticareti ile, dünya pazarı üzerindeki durumuyla ve bu pazarın yasaları ile belirlenmiştir. Fransa, Avrupa çapında, dünya pazarının zorbası İngiltere üzerinde de tepkisi olan bir devrimci savaş olmadan bunları nasıl kırabilirdi?

Toplumun devrimci çıkarlarını kendinde toplayan bir sınıf başkaldırdı mı, derhal, kendi özel durumunda, kendi devrimci eyleminin içeriğini ve maddesini bulur: düşmanlarını ezmek, savaşım gereklerinin zorladığı önlemleri almak, ve onun kendi eylemlerinin sonuçları onu daha ileriye iter. Kendi özel görevi üzerine hiç bir teorik araştırmaya girişmez. Fransız işçi sınıfı henüz bu noktada değildi, o, henüz kendi devrimini yapacak yetenekte değildi.

Sanayi proletaryasının gelişmesinin genel koşulu, sanayi burjuvazisinin gelişmesidir. Ve ancak sanayi burjuvazisinin egemenliği altındadır ki, sanayi proletaryasının varlığı, kendi devrimini ulusal bir devrim katına yükseltmesine olanak verecek ulusal bir genişlik kazanır, ancak o zaman, sanayi proletaryası, aynı ölçüde kendi devrimci kurtuluşunun araçları haline gelecek olan modern üretim araçlarını yaratır. Yalnız sanayi burjuvazisinin egemenliği, feodal toplumun maddi köklerini söküp atabilir ve üzerinde bir proleter devriminin ger-

çekleşebileceği tek alanı düzler, engellerini ortadan kaldırır. Devrimci açıdan Fransız sanayii, Avrupa'nın geri kalan kesiminden daha ileri gitmiş, Fransız burjuvazisi ise daha gelişmiştir. Ama, Şubat devrimi doğrudan doğruya mali aristokrasiye karşı yöneltilmemiş miydi? Bu olgu, Fransa üzerinde hüküm sürenin sanayi burjuvazisi olmadığını tanıtladı. Sanayi burjuvazisi, ancak, modern sanayiın, bütün mülkiyet ilişkilerini kendine göre biçimlendirdiği yerde hüküm sürebilir ve sanayi, bu gücü, (sayfa 259) ancak, dünya pazarını eline geçirmiş olduğu yerde kazanabilir, çünkü, ulusal sınırlar onun gelişmesine yetmez. Oysa Fransız sanayii, azçok büyük değişikliklere uğramış koruyucu bir sistem[126] sayesinde, ancak, ulusal pazarın büyük bir bölümünde egemen kalabilmektedir. Bu yüzden, Fransız proletaryası, bir devrim anında, Paris'te, kendisini, olanaklarının ötesinde bir atılıma heveslendiren gerçek bir güce ve etkiye sahipse de, Fransa'nın geri kalan kısmında, sanayiın toplandığı birkaç dağınık merkezde yoğunlaşmış durumdadır ve köylülerin ve küçük-burjuvaların sayıca üstünlüğü yanında hemen hemen tamamıyla kaybolur. Gelişmiş modern biçimiyle ve fişkırmaya noktasındaki sermayeye karşı savaşım, sanayi ücretlisinin sanayi burjuvazisine karşı savaşımı, Fransa'da, Şubat günlerinden sonra, sermayenin alt sömürü biçimlerine karşı savaşımına oranla, devrimin ulusal içeriğini daha az sağlayabilen kısmi olaydır, köylülerin ipotek faizlerine karşı savaşımı, küçük-burjuvanın, büyük tüccara, bankere ve fabrikatöre karşı, tek sözcükle, iflasa karşı savaşımı, henüz, genel anlamda mali aristokrasiye karşı genel başkaldırmanın içinde gizli idi. Onun için, Paris proletaryasının kendi çıkarını, bizzat toplumun devrimci çıkarı olarak istemek yerine, burjuvazinin çıkarı yanında başarıya ulaştırmaya çalışması ve üçrenkli bayrak çekilirken kıvılcık bayrağın indirmesi[127] kolaylıkla açıklanabilir. Ulusun, burjuva rejimine, sermayenin egemenliğine başkaldırmış, proletarya ile burjuvazi arasında yeralan kitle, yani köylülük ve küçük-burjuvazi, devrimin ileri doğru yürüyüşü ile, proleterleri öncülerini tanıyıp onlara katılmak zorunda bırakılmadıkça,

Fransa'da Sınıf Savaşları

Fransız işçileri bir tek ileri adım atamazlar ve bu rejimin tek bir kılına bile dokunamazlardı. İşçiler bu zaferi ancak korkunç Haziran yenilgisi ile satın alabilirlerdi.[53]

Paris işçilerinin yarattıkları Luxembourg komisyonuna, Avrupa'ya sesini duyuran bir kürsünün tepesinden, 19. yüzyıl devriminin sırrını: proletaryanın özgür kılınması sırrını açığa vurmuş olmanın onuru kalıyor. Moniteur,[128] o zamana kadar sosyalistlerin aslı astarı olmayan yazılarında gizli kalmış ve ancak, yarı-korkunç, yarı-gülünç eski efsaneler gibi zaman zaman uzaklardan gelip burjuvazinin kulaklarında (sayfa 260) çınlayan "deli zırvaları"nı resmen yayması gerekince, öfkeden deliye döndü. Avrupa, burjuva uyuklama halinin şaşkınlığı içinde sıçrayarak uyandı. Böylece, genellikle mali aristokrasi ile burjuvaziyi birbirine karıştıran proleterlerin kafasında, sınıfların varlığını bile yadsıyan, ya da olsa olsa meşruti krallığın bir sonucu olarak kabul eden iyi yürekli cumhuriyetçilerin imgeleminde, o zamana kadar iktidarın dışında tutulmuş burjuva kesiminin ikiyüzlü sözlerinde, cumhuriyetin kurulması ile, burjuvazinin egemenliği yürürlükten kaldırılmış bulunuyordu. O zaman, bütün kralcılar cumhuriyetçi, Paris'in bütün milyonerleri ise işçi kesildiler. Sınıf ilişkilerinin bu sadece düşüncede kaldırılmış olmasına karşılık veren sözcük fraternité,[23*] kardeşleme, evrensel kardeşlik idi. Sınıflar arası uzlaşmaz çelişkilerin bu yumuşak başlılıkla soyutlanması, karşıt sınıf çıkarlarının bu duygusal dengesi, fraternité'nin coşkunlukla, sınıf savaşımının üzerinde yüceltilmesi, işte gerçekten bunlar oldu Şubat devriminin özeti. Sınıfları birbirinden ayıran şey, basit bir yanlış anlama idi, ve, 24 Şubat'ta, Lamartine, Geçici Hükümetin adını taktı: "Un gouvernement qui suspende ce malentendu terrible qui existe entre les différentes classes." [24*] Paris proletaryası ise bu yüce gönüllü kardeşlik sarhoşluğuna kendini kaptırdı gitti.

Geçici Hükümet, kendi yönünden, bir kez cumhuriyeti ilân etmek zorunda kaldıktan sonra, onu, burjuvazinin ve taş-

ranın kabul edebileceği bir duruma getirmek için her şeyi yaptı. Siyasal suçlar için ölüm cezasının kaldırılması ile, birinci Fransız Cumhuriyetinin kanlı davranışları kınanmış oldu; basın bütün görüşlere özgürce açıldı; ordu, mahkemeler ve yönetim, hemen hemen birkaç istisnanın dışında, eski sahiplerinin elinde kaldı; Temmuz monarşisininin büyük suçlularından hiç birine hesap sorulmadı. National'in burjuva cumhuriyetçileri, monarşinin adlarını ve kılıklarını bırakıp eski cumhuriyetin adlarını ve kılıklarını alarak kendilerini eğlendirdiler. Onların gözünde, cumhuriyet, eski burjuva toplumu için yeni bir balo kıyafetinden başka bir (sayfa 261) şey değildi. Genç cumhuriyetin başlıca marifeti, kimseyi ürkütmemeye, daha çok, hep kendisi korkmaya, ve yumuşak yürekliliği ile, pasif yaşamıyla hayat hakkı kazanmaya ve direnişleri yumuşatmaya çalışması oldu. İçerideki ayrıcalıklı sınıflara, dışarıdaki zorba güçlere, cumhuriyetin barışçı nitelikte olduğu ve sloganının, yaşa ve bırak yaşasın olduğu çalımla bildirildi. Üstelik, Şubat devriminden sonra, Almanlar, Polonyalılar, Avusturyalılar, Macarlar, İtalyanlar, her halk kendi durumuna uygun olmak üzere isyan etti.[129] Rusya ve İngiltere, ikincisi bizzat kendisi hareket halinde olduğundan,[130] birincisi ise büyük bir baskı altında eli-kolu bağlı bulunduğundan hiç de hazır değillerdi. Demek ki, cumhuriyet hiç bir düşman ulusla karşılaşmadı. Şu halde, enerjileri yeniden alevlendirecek, devrimci süreci hızlandıracak, Geçici Hükümeti ileriye doğru itecek, ya da bir kenara atacak dış güçlükler yoktu. Cumhuriyeti kendi eseri sayan Paris proletaryası, burjuva toplumda daha kolaylıkla tutunmasına olanak veren Geçici Hükümetin her hareketini, doğal olarak, alkışlıyordu. Paris proletaryası, Caussidière'in kendisini, Paris'te mülkiyeti korumak için polis görevlerinde kullanmasına uslu uslu razı oldu, ve aynı şekilde işçiler ile patronlar arasındaki ücret anlaşmazlıklarının Louis Blanc tarafından tatlıya bağlanmasına izin verdi. Proletarya, Avrupa'nın gözünde cumhuriyetin burjuva namusunu lekesiz tutmayı kendi point d'honneur'ü[25*] yapıyordu.

Fransa'da Sınıf Savaşları

Cumhuriyet, dışarda da, içerde olduğundan daha büyük bir direnmeyle karşılaşmadı. İşte onu silahsızlandıran da budur. Görevi, artık dünyayı devrimci bir biçimde değiştirmek değildi; görevi, burjuva toplumunun koşullarına uyarlanmaktan başka birşey değildi artık. Hiç bir şey, Geçici Hükümetin kendisini bu göreve nasıl bir bağımlılıkla verdiğine, aldığı mali önlemler kadar iyi, o kadar anlatımlı tanıtım edemez.

Kamu kredisi ve özel kredi elbette ki sarsılmıştı. Kamu kredisi, devletin, kendisini para babası Yahudilere sömürttüğü inancına dayanır. Ama eski devlet ortadan kalkmış, devrim her şeyden önce mali aristokraziye karşı yönelmişti. (sayfa 262) Avrupa'daki son ticaret bunalımının çalkantıları henüz kesilmemişti. İflaslar iflasları kovalıyordu.

Şubat devrimi patlak vermeden önce, özel kredi demek ki felce uğramıştı, dolaşım yavaşlamış, üretim durgunlaşmıştı. Devrim bunalımı, ticaret bunalımını şiddetlendirdi. Oysa, özel kredi, ilişkilerinin bütün genişliği içinde burjuva üretiminin, burjuva düzeninin bozulmamışlığı ve bozulmazlığı inancına dayandığına göre, burjuva üretiminin temelini, yani proletaryanın iktisadi köleliğini tehlikeye koyan ve borsanın karşısına Luxembourg sfenksini diken bir devrimin etkisi ne olmazdı ki? Kamu kredisi ve özel kredi, bir devrimin iktisadi bir termometredir. Bu kredilerin düşmesi ölçüsünde, devrimin yaratıcı kızgınlığı ve yaratıcı kuvveti yükselir.

Geçici Hükümet, cumhuriyeti, anti-burjuva görünümünden kurtarmak istiyordu. Şu halde, her şeyden önce, bu yeni devlet biçiminin değişim değerini, ve borsadaki kurunu (rayisini) sağlamlaştırması gerekiyordu. Cumhuriyetin borsadaki cari fiyatı ile birlikte özel kredi de zorunlu olarak yükseldi.

Geçici Hükümet, krallığın kendisine devrettiği yükümleri yerine getirmek istemediği ya da getiremeyeceği yolundaki kuşkuyu bile uzaklaştırmak, cumhuriyetin burjuva ahlak an-

Karl Marks

layışına ve ödeme gücüne yeniden güven kazandırmak için çocukça olduğu kadar, yakışsız, övünge bir palavracılığa başvurdu. Yasal ödeme vadesinin bününden önce devletten alacaklı olanlara %5, %4½, %4 faizler ödedi. Kendi güvenlerini satın almada gösterilen bu telaşı görünce, kapitalistlerdeki başı dik burjuva rahatlığı, güven duygusu birdenbire uyandı, kendine geldi.

Elbette ki, kendisini kullanılabilecek nakit paradan yoksun bırakan bu beklenmedik, apansız değişiklikle, Geçici Hükümetin mali sıkıntısı hafifletilmiş olmadı. Mali güçlüğü daha uzun süre gizlemek olanak-dışıydı, ve devletin alacaklılarına hazırlanmış olan bu hoş sürprizi ödemek küçük-burjuvalara, memurlara ve <I<IŞÇILERE< i>düştü.

Tutarı 100 frangı aşmayan tasarruf sandığı cüzdanlarının paraya çevrilemeyeceği açıklandı. Tasarruf sandıklarına yatırılmış paralar müsadere edildi ve karamame ile (sayfa 263) ödenmez devlet borcuna çevrildi. Zaten daha önceden oldukça yoksullaşmış olan küçük-burjuvazi, bundan dolayı cumhuriyete karşı öfkelenildi. Tasarruf sandığı cüzdanının yerine hazine bonolarını alınca, bunları götürüp borsada satmak ve böylece de kendisi, doğrudan doğruya, Şubat devrimini kendilerine karşı yaptığı borsa tefecilerinin eline teslim etmek zorunda kaldı.

Temmuz monarşisi zamanında hüküm sürmekte olan mali aristokrasinin piskoposluk kilisesi, bankadaydı. Nasıl Borsa kamu kredisini yönetirse, Banka da ticaret kredisini çekip çevirir.

Yalnızca egemenliği bakımından değil ama varlığı ile de Şubat devriminin doğrudan doğruya tehdidi altında bulunan Banka, daha başından, krediyi kesme işlemini genelleştirerek cumhuriyeti itibardan düşürmeyi iş edindi. Aniden bütün krediyi bankerlere, fabrikatörlere ve tüccarlara verdi. Bu manevra

Fransa'da Sınıf Savaşları

tezelden bir karşı-devrim doğurmayınca, tepkisini, zorunlu olarak bankanın kendisinde gösterdi. Kapitalistler bankanın mahzenlerine depo ettikleri paralarını geri çektiler. Elleri banknot bulunanlar, onları altın ya da gümüşle değiştirmek için banka kasalarına koştular.

Geçici Hükümet, zora başvurmadan, yasal yoldan, Bankayı iflas durumunda bırakabilirdi; pasif bir tutum göstermesi ve Bankayı kendi kaderine bırakması yeterdi. Bankanın iflası, cumhuriyetin en güçlü ve en tehlikeli düşmanını Temmuz monarşisinin altından, ayaklığı mali aristokrasiyi gözaçıp kapayınca kadar Fransız toprağından silip süpürecek tufan olacaktı. Bir kez banka battı mı, burjuvazinin kendisi de, hükümet tarafından ulusal bir banka kurulmasını ve ulusal kredinin ulusun denetimi altına konulmasını son bir umutsuz kurtuluş çaresi olarak kabul etmek zorunda idi.

Geçici Hükümet, tam tersine, banknotları dolaşıma koydu, onlara zorunlu geçerlik tanıdı. Hatta daha fazlasını yaptı. Bütün taşra bankalarını Banque de France'ın şubeleri haline çevirdi, böylece Fransız Bankasına bütün ülke üzerine ağıni kurma olanağını sağladı. Daha sonra, Fransız Bankasından aldığı borca karşılık teminat olarak beylik ormanları bankaya rehin verdi. İşte böylelikle Şubat devrimi, (sayfa 264) doğrudan doğruya, yıkması gereken bankokrasiyi sağlamlaştırdı ve genişletti.

Bu arada, Geçici Hükümet, gittikçe artan bir bütçe açığı'nın kabusu altında kıvranıp duruyordu. Boşu boşuna yurtseverce özveriler dileniyordu. Yalnız işçiler sadakalarını attılar ona. Kahramanca bir çareye başvurmak, yeni bir vergi çıkartmak gerekti. Ama kimi vergilendirmeliydi? Borsanın aç-kurtlarını mı? Banka krallarını mı? Devletin alacaklılarını mı? Gelir sahiplerini mi? Sanayicileri mi? Bu, hiç de, cumhuriyetin, burjuvazi tarafından tatlılıkla kabul ettirilmesini sağlayacak bir yol değildi. Bu, bir yandan o kadar büyük fedakârlıklar,

Karl Marks

o kadar büyük aşığılanmalar pahasına satın alınmaya çalışılan devlet kredisini ve ticaret kredisini, öte yandan tehlikeye sokmak demektir. Ama birinin okkanın altına girmesi gerekiyordu. Burjuva kredisine kim kurban edildi? Jacques le bonhomme,[26*] köylü.

Geçici Hükümet, dolaysız dört vergi üzerine frank başına 45 kuruşluk ek vergi koydu. Hükümet basını, Paris proletaryasını, bu verginin her şeyden önce büyük toprak mülkiyetine, Restorasyonun bağışladığı milyarların sahiplerine[131] dokunacağına inandırmaya çalıştı. Ama, gerçekte, vergi her şeyden önce orta sınıfa, yani Fransız halkının büyük çoğunluğunu etkiliyordu. Şubat devriminin masraflarını ödemek zorunda kalanlar köylüler oldu: ve karşı-devrim başlıca eratını köylülerden sağladı. 45 kuruşluk vergi, Fransız köylüsü için bir ölüm-kalım sorunu idi, köylü de, bunu, cumhuriyet için bir ölüm-kalım sorunu haline getirdi. Cumhuriyet, Fransız köylüsü için, bundan böyle 45 kuruşluk vergi demektir ve Paris proletaryasını kendi sırtından keyif çatan bir savurgan olarak gördü.

1789 devrimi, köylüleri feodal yükümlülüklerden kurtarmakla işe başlamışken, 1848 devrimi, geldiğini, sermayeyi tehlikeye sokmamak ve devlet mekanizmasının işleyişini güven altına almak için kır halkı üzerine yıkılan bir vergi ile bildiriyordu.

Geçici Hükümetin bütün bu terslikleri, sakıncaları uzaklaştırabileceği ve devleti eski yolundan çekip çıkarabileceği (sayfa 265) bir tek çare vardı, o da, devletin iflasını ilân etmektir. Ledru-Rollin'in, Ulusal Mecliste, sonradan Fransız Maliye Bakanı olan Yahudi borsacı Fould'un bu yoldaki telkinini reddettiğini açıklarken, iş işten geçtikten sonra nasıl erdemli bir öfkeye kapıldığı anılardadır. Fould ona, bilim ağacının elmasını uzatmıştı.

Fransa'da Sınıf Savaşları

Eski burjuva toplumunun devletten çektiği poliçeleri tanımakla, Geçici Hükümet, kendini onun insafına bırakmıştı. Geçici Hükümet, birçok yılların ötesine uzanan devrimci alacakları toplamak zorundaki korku veren bir alacaklı gibi davranacağı yerde, burjuva toplumunun, başı darda borçlusu durumuna düştü. Ancak burjuva ilişkileri çerçevesi içinde yerine getirilebilecek yükümlerin gereğini yapmak için bu salıntılı burjuva ilişkilerini sağlamlaştırması gerekti. Kredi onun varlığının bir koşulu, ve proletaryaya verilen ödünler ve sözler de koparılması gereken zincirler oldu. İşçilerin özgür kılınması, hatta basit bir söz olarak bile yeni cumhuriyet için gözyumulmaz bir tehlike haline geliyordu, çünkü, bu özgürlük, mevcut sınıfların ekonomik ilişkilerinin kesintisiz ve değişmez bir şekilde tanınıp kabul edilmesine dayanan kredinin yeniden eski haliyle kurulmasına karşı sonu gelmez bir protesto idi. O halde, işçilerin hakkından gelmek, onlardan kurtulmak gerekiyordu.

Şubat devrimi, orduyu, Paris'in dışına atmıştı. Ulusal muhafız örgütü, yani çeşitli nüansları ile burjuvazi, tek gücü oluşturuyordu. Bununla birlikte, gene de, tek başına kendini proletaryadan güçsüz hissediyordu. Üstelik, her ne kadar en zorlu direnci göstermeden yapamasa da, binbir çeşit engel çıkarmadan yapamasa da, saflarını yavaş yavaş açmak ve kısmen, silahlı proleterlerin bu saflara katılmasına izin vermek zorunda idi. Geriye bir tek çıkış yolu kalıyordu: proleterleri birbirine düşürmek.

Geçici Hükümet, bu amaçla, herbiri 15-20 yaşlarında gençlerden oluşmuş, biner kişilik 24 gezgin muhafız taburu kurdu. Bu gençlerin çoğunluğu lumpen-proletaryadan geliyordu: evet, büyük büyük kentlerde sanayi proletaryasından kesinlikle ayırddedilen bir yığın oluşturan lumpen-proletarya, toplumun çöplüklerinde yasayan her çeşitten hırsızlar, caniler fideği, belli bir mesleği olmayan sokak serserileri, (sayfa 266) gens sans aveu et sans feu,[27*] ait oldukları ulusun kül-

tür derecesine göre başka başka, ama hiç bir zaman lazzaroni[132] niteliğini yalanlamayan insanlar. Geçici Hükümet bunları çok genç yaşta silah altına aldığı için, kolayca etki altına alınabilecek, en rezilce haydutlukları yapabilecek ve en pis pazarlıklarla satın alınabilecekleri gibi, en yüksek, kahramanca yararlıkları ve en coşkunca özveri örnekleri de gösterebilecek durumda idiler. Geçici Hükümet onlara günde birbuçuk frank ödüyordu, yani onları satın alıyordu. Onlara özel bir üniforma veriyordu, yani onları dıştan bakışta, gömlekleli işçilerden ayırdediyordu. Kumandan olarak, başlarına, ya sürekli ordudan alınan subaylar verildi ya da kendileri, vatan uğruna ölüm ve cumhuriyete canla başla bağlılık üzerine pahlavraları ile gözlerini kamaştırın genç burjuva çocuklarını seçiyorlardı.

İşte böylece, Paris proletaryasının karşısında, gene onun kendi ortamından çekip çıkarılmış, genç, güçlü-kuvvetli, pekgözlü, atak 24.000 adam kuvvetinde bir ordu vardı. Gezgin muhafız ordusunu, Paris sokaklarından geçerken, proletarya, yaşasın!'larıyla selamladı. Onları, barikatlar üzerindeki kendi öncü savaşçıları olarak görüyordu. Gezgin muhafızları, burjuva ulusal muhafızlara karşı proleter muhafızlar sayıyordu. Yanılgısı, bağışlanmaz bir yanılgı idi.

p; Hükümet, gezgin muhafızın yanında, kendi çevresinde bir de sanayi işçisi ordusu toplamaya karar verdi. Bunalımın ve devrimin kaldırımlar üzerine attığı yüzbinlerce işçi, Bakan Marie tarafından, sözde ulusal işliklerde askere alındılar. Bu gösterişli adın altında, sadece, işçilerin, 23 kuruşluk bir ücret karşılığında, tatsız, tekdüze, ve üretici olmayan toprak düzleme işlerinde çalıştırılması gizleniyordu. İşte bu ulusal işlikler tam İngiliz açık hava workhouses'ı[133] idiler, başka hiç bir şey değil. Geçici Hükümet, bu işliklerle işçilerin kendilerine karşı ikinci bir proletarya ordusu kurmuş olduğuna inanıyordu. İşçiler nasıl gezgin muhafız kuvvetleri konusunda aldandıysa, bu kez de burjuvazi, ulusal işlikler konusunda

yanıldı. Burjuvazi, ayaklanma için bir (sayfa 267) ordu yaratmıştı.

Ama bir amaç gerçekleşmişti.

Ulusal işlikler. - Louis Blanc tarafından Luxembourg'da öne sürülen halk işliklerinin adı idi. Marie'nin işlikleri ise, doğrudan doğruya Luxembourg'a karşı tasarlanmış olup, ortak tabelaları yüzünden, dayandıkları sözümona yanılmalar, İspanyol komedilerinin uşaklarına yaraşır entrikalara yolaçtı. Geçici Hükümetin kendisi, elaltından bu ulusal işliklerin Louis Blanc'ın bir icadı olduğu söylentisini yaydı, ki bu, ulusal işlikler peygamberi Louis Blanc'ın Gegici Hükümetin bir üyesi olması nedeniyle daha da inanılır görünüyordu. Paris burjuvazisinin yarı-saflıkla, yarı-bilerek yarattığı kavram karışıklığı içinde, Fransa ve Avrupa'nın yapay olarak içinde tutulduğu kaniya göre bu workhouses, onlarla birlikte aleme rezil edilen sosyalizmin ilk uygulaması idiler.

Ulusal işlikler, içerikleri ile değil, ama adları ile proletaryanın burjuva sanayiine karşı, burjuva kredisine karşı, burjuva cumhuriyetine karşı protestosuna vücut veriyordu. Bu yüzden burjuvazinin bütün kını onlar üzerinde toplandı. Aynı zamanda, burjuvazi, Şubat hayalleri ile ilişkisini açıkça kesebilecek kadar güçlenince, saldırısını yönelteceği noktayı da bu ulusal işliklerde bulmuştu. Küçük-burjuvazinin bütün huzursuzluğu, bütün hoşnutsuzluğu, huysuzluğu, aynı anda bu ulusal işliklere, bu orte nişan tahtasına doğru çevrildi. Küçük-burjuvalar, kendi kaderleri günden güne katlanılmaz hale gelirken, bu proleter aylaklarının yiyip yuttuklarının neye malolduğunu gerçek bir öfke ile hesaplıyorlardı. Kendi kendilerine, "Göstermelik bir iş karşılığında devletten maaş, işte sana sosyalizm!" diye homurdanıp duruyorlardı. Yoksulluklarının nedenini, ulusal işliklerde, Luxembourg'un tumturaklı sözlerinde, işçilerin Paris sokakları boyunca yaptıkları geçitlerde arıyorlardı. Ve komünistlerin sözde tertiplerine karşı hiç

kimse, iflasın eşiğinde umutsuzca köşeye kısıtılmış küçük-burjuvadan daha fazla bağnazlaşmamıştı.

Böylece, Şubat devriminin dalgaları peşpeşe gelip tüm Avrupa kıtası üzerinde çatladığı; her yeni postanın, kimi İtalya'dan, kimi Almanya'dan, kimi Avrupa'nın güney-doğu sınırlarından yeni bir devrimci rapor getirdiği ve halka, (sayfa 268) kendisinin çoktan tüketmiş olduğu bir zaferin sürekli belirtilerini göstererek, onun genel sarhoşluğunu sürdürdüğü bir anda bile, proletarya ile burjuvazi arasında, göğüs göğüse yakın savaşta, burjuvazi bütün üstünlükleri, bütün kilit noktaları ve toplumun bütün orta tabakalarını elinde tutuyordu.

17 Mart ve 16 Nisan günlerinde, burjuva cumhuriyetinin kanatları altında gizli büyük sınıf savaşımının ilk ileri karakol çatışmaları oldu.

17 Mart, proletaryanın, hiç bir kesin eyleme olanak vermeyen ikincil durumunu ortaya çıkardı. Proletaryanın gösterisinin, başlangıçta, Geçici Hükümeti devrim yoluna çekmek, koşullara göre, Geçici Hükümetin burjuva üyelerinin kabinedişi bırakılmasını sağlamak ve Ulusal Meclis ve ulusal muhafız seçimlerinin ertelenmesini zorlamak gibi bir amacı vardı. Ama 16 Mart günü, ulusal muhafız tarafından temsil edilen burjuvazi, Geçici Hükümete karşı düşmanca bir gösteri yaptı. à bas Ledru-Rollin![28*] bağırırları ile belediyeye yürüdü. 17 Martta, halk, Yaşasın Ledru-Rollin! Yaşasın Geçici Hükümet! diye bağırarak zorunda kaldı. Burjuvaziye karşı, kendisine, varlığı tehlikede gibi görünen burjuva cumhuriyetini tutmak zorunda kaldı. Hükümete boyun eğdireceği yerde onun durumunu sağlamaştırdı. 17 Mart günü melodrama dönüştü ve Paris proletaryası, o gün, dev gövdesini bir kez daha gösterdiğinden, Geçici Hükümetin içindeki ve dışındaki burjuvazi bu gövdeyi parçalamakta daha da kararlı tutum aldı.

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

16 Nisan, burjuvazi ile suç ortaklığı içinde bulunan Geçici Hükümetin düzenlediği bir yanlış anlama oldu. İşçiler, ulusal muhafızın genelkurmayı seçimlerini hazırlamak üzere, kalabalık olarak Champ-de-Mars'da ve hipodrumda toplanmışlardı. Birdenbire, işçilerin, silahlı olarak, Champ-de-Mars'da Louis Blanc, Blanqui, Cabet ve Raspail'in yönetiminde toplandıkları, oradan belediye sarayına gidip, Geçici Hükümeti devirip komünist bir hükümet kurulduğunu ilân edecekleri söylentisi, Paris'in bir başından öbür başına yıldırım hızı ile yayıldı. Seferberlik çanları çalındı. Ledru-Rollin, (sayfa 269) Marrast ve Lamartine, sonradan bu girişimin onurunu paylaşamadılar; - bir saat içinde 100.000 adam silah altına alınmış, belediye sarayı dörtbir yandan ulusal muhafızlarca tutulmuştur; bütün Paris'te, Kahrolsun Komünistler! Kahrolsun Louis Blanc, Blanqui, Raspail, Cabet! bağırışları gürlüyor; bir delegasyonlar kalabalığı, Geçici Hükümete saygılarını ve bağlılıklarını sunmaya geliyor, hepsi yurdu ve toplumu kurtarmaya hazır. Ve sonunda, işçiler, Champ-de-Mars'da yurtseverlik duyguları ile toplanan para yardımını Geçici Hükümete teslim etmek üzere belediye sarayı önünde göründükleri zaman, hepsi, burjuva Paris'in, büyük bir ağız sıklığı ve gizlilikle hazırlanan düzmece kavgada kendi gölgelerini yendiğini büyük bir şaşkınlıkla öğreniyorlar. Korkunç 16 Nisan suikasti, ordunun Paris'e geri çağırılmasına bahane sağlıyor - taşradaki federalist gerici gösteriler gibi bu kabaca sahneye konan komedinin gerçek amacı da bu idi.

4 Mayıs'ta tek dereceli genel seçim ile seçilen Ulusal Meclis[29*] toplanıyor. Genel oy hakkı, eski moda cumhuriyetçilerin ona yükledikleri büyüleyici etkiye sahip değildi. Bunlar, bütün Fransa'yı, hiç olmazsa Fransızların çoğunluğunu aynı çıkarlara ve aynı seçme, ayırdetme yetisine vb. sahip yurttaşlar olarak görüyorlardı. Bunların derin halk saygıları, halka tapışları böyle idi. Ama, seçimler, onların imgesel halkı yerine, gerçek halkı, yani halkın bölündüğü çeşitli sınıfların temsilcilerini günışığına çıkardı. Köylülerin ve küçük-burjuvaların,

neden savaşımın ateşi içindeki burjuvazinin ve eski düzeni yeniden kurmak için kuduran büyük toprak sahiplerinin önderliğinde oy vermek zorunda kaldıklarını gördük. Ama, genel oy sistemi, iyi yürekli cumhuriyetçilerin sandıkları gibi harikalar yaratan sihirli değnek değildiye de, sınıf savaşımını başıboş bırakmak gibi, küçük-burjuva toplumun çeşitli orta tabakalarının, hayat deneyi karşısında, hayallerini ve hayal kırıklıklarını hızla yitirmelerine yolaçmak gibi, krallık, seçmenlik vergisi sistemi ile burjuvazinin ancak belirli kesimlerinin yüzlerini ortaya koyarak yıpranmalarına izin verdiği ve öteki kesimleri ortak bir muhalefet halesi ile kuşatarak perde arkasında gizli tuttuğu (sayfa 270) halde, bir hamlede sömürücü sınıfının tüm kesimlerini devletin en yüksek noktasına çıkarmak ve böylelikle aldatıcı maskelerini koparıp almak gibi iyi bir yanı vardır.

4 Mayıs'ta toplanan Kurucu Ulusal Mecliste, burjuva cumhuriyetçilerin, National'in cumhuriyetçilerinin sözü geçiyordu. En başta, meşruyetçiler ve orleancılar bile, ancak burjuva cumhuriyetçiliği maskesi altında ortaya çıkmayı göze alabildiler. Proletaryaya karşı savaşıma ancak cumhuriyet adına geçilebilirdi.

Cumhuriyetin, yani Paris proletaryası tarafından Geçici Hükümete kabul ettirilen cumhuriyetin değil, toplumsal kurumları olan cumhuriyetin değil, barikat savaşçılarının gözleri önünde tüten serabın değil de, Fransız halkının tanıdığı cumhuriyetin tarihi, 25 Şubat değil, 4 Mayıs'tır. Ulusal Meclis tarafından ilân edilen, yasal olan tek cumhuriyet; burjuva düzenine karşı, devrimci bir silah olmayan, daha çok burjuva toplumun siyasal bakımdan yeniden kuruluşu, siyasal yönden sağlamaştırılması demek olan cumhuriyettir, tek sözcükle burjuva cumhuriyetidir. Ulusal Meclis kürsüsünden bunu, açıkça, kurumla olumladılar ve bütün burjuva basını, cumhuriyetçi olsun, cumhuriyete karşı olsun, bunu aynen yankıladılar.

Fransa'da Sınıf Savaşları

Şubat devriminin, gerçekte, bir burjuva cumhuriyetinden başka bir şey olmadığını ve olamayacağını, öte yandan, Geçici Hükümetin, proletaryanın doğrudan doğruya baskısı altında, toplumsal kurumlarla bezenmiş bir cumhuriyet ilân etmek zorunda kaldığını Paris proletaryasının, ancak düşüncede ve hayalde burjuva cumhuriyetinden daha ileri gidebileceğini, başka türlü gidemeyeceğini, proletaryanın gerçekten eyleme geçtiği yerde burjuva cumhuriyetinin hizmetinde hareket ettiğini; kendisine yapılan vaatlerin yeni cumhuriyet için katlanılmaz tehlikeler haline geldiklerini ve Geçici Hükümetin bütün varlığının, proletaryanın hak iddialarına karşı sürekli bir savaşıma indirildiğini gördük.

Ulusal Mecliste, yargıç olarak Paris proletaryasının karşısına dikilen bütün Fransa idi. Ulusal Meclis, derhal, Şubat devriminin toplumsal hayalleri ile ilişkisini kesti ve sözünü sakinmeden, dobra dobra burjuva cumhuriyetini, yalnız ve yalnız burjuva cumhuriyetini ilân etti. Ulusal Meclis, (sayfa 271) hemen, kendi atadığı yürütme komisyonundan proletaryanın temsilcileri Louis Blanc ile Albert'i çıkardı, özel bir çalışma bakanlığı önerisini geri çevirdi, bakan Trélat'nın beyanatını bir alkış tufanı ile karşıladı: "Artık sözkonusu olan, sadece, emeği eski koşullarına döndürmektir."

Ama bütün bunlar yeterli değildi. Şubat Cumhuriyeti, işçiler tarafından, burjuvazinin pasif yardımı ile kazanılmıştı. Proleterler, kendilerini, haklı olarak Şubatın galipleri sayıyorlardı, ve yenenlerin büyüklenen aşırı iddialarını taşıyorlardı. Sokakta yenilmeleri gerekiyordu, burjuvazi ile değil de, burjuvaziye karşı savaştıkları anda bozguna uğradıklarını onlara göstermek gerekiyordu. Nasıl Şubat Cumhuriyeti, sosyalist ödünlüleri ile, proletaryanın burjuvaziyle birlikte krallığa karşı savaşmasını zorunlu kıldıysa, aynı şekilde, cumhuriyeti sosyalist ödünlülerinden kurtarmak ve resmen iktidarı elinde bulunduran burjuva cumhuriyetini belirginleştirmek, ona önem ve saygınlık kazandırmak için ikinci bir savaş zorunlu ol-

muştı. Burjuvazinin, proletaryanın hak iddialarını silah elde yürütmesi gerekiyordu. Ve işte, burjuva cumhuriyetinin gerçek doğum yeri Şubat zaferi değil, Haziran yenilgisidir.

Proletarya, 15 Mayıs'ta, enerjik önderlerini burjuvazinin zindanlarına teslim etmekten başka bir sonuç elde edememeksizin, boşuna, devrimci etkinliğini yeniden kazanmaya kalkışarak Ulusal Meclisi kuşatmakla, kararı çabuklaştırdı.[134] Artık bu işe bir son vermek gerek! haykırışı ile Ulusal Meclis, proletaryayı kesin bir kavgaya zorlama kararını, başıboş, olayların akışına bıraktı. Yürütme Komisyonu, sokak toplantılarını yasaklamak gibi birtakım kışkırtıcı kararlar çıkarttı. Kurucu Ulusal Meclis kürsüsünün tepesinden işçiler kışkırtıldı, onlara küfredildi, onlarla alay edildi. Ama, gördüğümüz gibi, ulusal işlikler, asıl saldırının hedef noktasını oluşturuyordu. Kurucu Ulusal Meclisin emir havasıyla ve parmağıyla işaret ederek Yürütme Komisyonuna gösterdiği hedef, bu ulusal işliklerdi, zaten Yürütme Komisyonu da kendi tasarısının Ulusal Meclisin bir emri haline geleceği anı bekliyordu.

Yürütme Komisyonu, ulusal işliklere girişi güçleştirmekle, gündelik ücret yerine parça başına ücret koymakla, (sayfa 272) Paris doğumlu olmayan işçileri kendilerine toprak düzleme işleri yaptırtma bahanesi ile Sologne'a sürmekle işe başladı. Bu toprak düzleme işleri, gerçekte, oradan tüm hayalleri kırılmış dönen işçilerin arkadaşlarına öğrettikleri gibi, işçilerin sürgün edilmelerini süsleyip püsledikleri bir söz tantesından başka bir şey değildi. Sonunda, 21 Haziran günü, Moniteur'de, bütün bekar işçilerin derhal ulusal işliklerden çıkarılmalarını ya da orduda hizmete alınmalarını emreden bir kararname yayınlandı.

İşçilerin artık başka çareleri yoktu: ya açlıktan ölmeleri ya da savaşa girişmeleri gerekiyordu. 22 Haziran günü, korkunç bir ayaklanmayla karşılık verdiler buna; bu ayaklanmada,

Fransa'da Sınıf Savaşları

modern toplumu ikiye bölen iki sınıf arasında ilk büyük çarpışma verildi. Bu, burjuva düzeninin sürdürülmesi ya da ortadan kaldırılması uğruna savaşımdı. Cumhuriyeti gizleyen perde yırtılıyordu.

İşçilerin, başsız, ortak bir plandan, yardım kaynaklarından yoksun, çoğunluğuyla silahsız olarak, orduya, gezgin muhafıza, Paris ulusal muhafızına, ve taşradan akın eden ulusal muhafıza, beş gün boyunca nasıl cesaretle ve eşsiz bir deha ile karşı durduklarını ve başarılarını öndediklerini hep biliyoruz. Burjuvazinin, bu geçirdiği ölümcül korkuları, nasıl duyulmamış bir zalimlikle ödettiğini ve 3.000'den fazla savaş tutsağını kılıçtan geçirdiğini biliyoruz.

Fransız demokrasisinin resmi temsilcileri cumhuriyetçi ideolojiye öylesine körü körüne bağlı idiler ki, Haziran kavgasının anlamını sezmeye başlamaları için haftalar geçmesi gerekti. Kendi kafalarındaki imgesel cumhuriyetin, içinde yokolup gittiği barut dumanıyla serseme dönmüşlerdi.

Yeni Haziran yenilgisinin bizim üzerimizde yarattığı dolaysız izlenime gelince, okur izin verirse, bunu, Neue Rheinische Zeitung'un terimleri ile betimleyelim:

"Şubat devriminin son resmi kalıntısı, Yürütme Komisyonu, olayların ağırlığı karşısında bir görüntü oyunu gibi yokolup gitti. Lamartine'in ışık saçan havai fişekleri, Cavaignac'ın yangın füzeleri haline geldi. Biri ötekini sömüren uzlaşmaz karşıt iki sınıfın kardeşliğinin, Şubatta ilân edilen, büyük harflerle Paris'in alınına her cezaevinin, her kışlanın duvarları üzerine yazılı bu kardeşliğin - onun, (sayfa 273) gerçek, aslına uygun, alelaide yalın ifadesi içsavaştır, en korkunç biçimiyle içsavaş, emek ile sermaye arasındaki savaş. Proletaryanın Paris'i yanar, kanar, ölüm hırıltıları saçarken, burjuvazinin Paris'i ışıltı ışıltı aydınlandığı zaman, 25 Haziran akşamı, bu kardeşlik, Paris'in bütün pencerelerinde alev alev tutuşu-

yordu. Kardeşlik, burjuvazinin çıkarı proletaryanın çıkarı ile kardeş olduğu sürece sürdü. Halk için burjuvaziden sadaka dilenen, proletarya aslanını uyutmak gerektiği sürece uzun vazalar vermelerine ve kendilerini yıpratmalarına izin verilen 1793'ün eski devrimci geleneğinin ukala gevezeleri sosyalist metodistler, yalnız tapçılı başı istemeyip de eski burjuva düzenini olduğu gibi isteyen cumhuriyetçiler; raslantının oyunuyla bir kabine değişikliği yerine bir hanedanın devrilmesiyle karşılaşan hanedan muhalefetine adamları; uşak üniformalarından kurtulmak değil, bu üniformaların kesimini değiştirmek isteyen meşruiyetçiler, işte halkın Şubat devrimini birlikte yaptığı müttefikleri bunlardı. Şubat devrimi, güzel bir devrim, herkesin sempatisini kazanan bir devrim oldu, çünkü, bu devrimde krallığa karşı patlak veren uzlaşmaz çelişkiler, henüz embriyon halinde uslu uslu yanyana uyuklamaktaydılar, çünkü, onun arka planını oluşturan toplumsal savaşım ancak hayal meyal belirsiz bir varlık, ancak sözde, kelamda bir varlık kazanabilmişti. Haziran devrimi nefret edilesi, iğrenç bir devrimdir, çünkü bu devrimde nesne, sözün yerini almıştır, çünkü cumhuriyet, kendisini koruyan ve gizleyen tacı alaşağı ederek canavarın başını bütün çıplaklığı ile ortaya koymuştur. Düzen! Guizot'nun savaş narası buydu. Düzen! diye bağırıldı Sébastiani, Geçizot'nun bu küçük kopyası, Varşova Rus olduğu zaman[135] Fransız Ulusal Meclisinin ve cumhuriyetçi burjuvazinin kaba yankısı Cavaignac'ta, Düzen! diye bağırıyor. Onun, proletaryanın gövdesini delik deşik eden makinelerinin tarrakası da Düzen! diye gürlüyor. Fransız burjuvazisinin 1789'dan bu yana birçok devriminden hiç biri, düzene karşı bir suikast olmadı, çünkü bu devrimlerin herbiri sınıf egemenliğini, işçilerin köleliğini, burjuva düzenini olduğu gibi bırakıyordu, bu egemenliğin ve bu köleliğin siyasal biçimi ne kadar değişirse değişsin. Haziran bu düzene darbe indirdi. Vay haline Haziranın." (Neue Rheinische (sayfa 274) Zeitung, 29 Haziran 1848.)

Fransa'da Sınıf Savaşları

Vay haline Haziranın! diye ses verdi Avrupa'nın yankısı.

Paris proletaryasını Haziran ayaklanmasına zorlayan burjuvazi olmuştur. Onun mahkumiyet kararı bundan ileri gelmektedir. Proletaryanın dile getirilmiş en yakın gereksinmeleri de değildi zor yoluyla burjuvaziyi devirme isteğine onu iten, henüz bu işi yapacak boyda değildi. Şimdiki zamanın artık, cumhuriyetin, proletaryanın hayallerini gerçekleştirmeyi düşündüğü o eski zaman olmadığını Moniteur resmen ona öğretmek zorunda kaldı ve burjuva cumhuriyetinin bağrında, kendi durumunda en ufak bir iyileşmenin, bir ütopya olarak, gerçekleştirmek istenir istenmez cinayete dönüşen bir ütopya olarak kaldığı gerçeğine onu yalnız yenilgi inandırabilirdi. Şubat devriminden ödün olarak koparmak istediği, biçim bakımından abartılmış, içerik olarak çocuksu, bu yüzden de burjuvaca olan hak istemlerinin yerini devrimci savaşımın gözüpek sloganı aldı: Burjuvazinin devrilmesi! İşçi sınıfının diktatoryası!

Proletarya, kendi mezarını, burjuva cumhuriyetinin beşiği yaparak burjuva cumhuriyetini, salt biçimiyle, açık amacı sermayenin egemenliğini ve emeğin köleliğini sonsuzlaştırmak olan devlet olarak hemen ortaya çıkmaya zorladı. Gözleri hep yara bere içindeki, yatışmak bilmez ve yenilmez -onun varlığı, ötekinin kendi varlığının koşulu olduğundan yenilmez-düşmanının üzerine dikili burjuva egemenliği, bütün engellerden kurtulur kurtulmaz, hemen burjuva terörizmine, burjuva zorbalığa dönüşmek zorunda idi. Bir kez proletarya geçici olarak sahneden uzaklaştırılıp burjuvazinin diktatörlüğü resmen tanınınca, durumları dayanılmaz bir hale geldiği ve burjuvaziye karşı muhalefetleri daha çetin olduğu ölçüde, burjuva toplumunun orta tabakaları için, küçük-burjuvazi ve köylülük için gittikçe proletaryaya daha çok yaklaşmak zorunlu idi. Nasıl daha önce yoksulluklarının nedenini proletaryanın atılımında görmekten başka bir şey yapamıyorlardıysa, şimdi de yoksulluklarının nedenini gene proletaryanın yenilgisinde buluyorlardı.

Haziran ayaklanması, bütün kıta üzerinde burjuvazinin güvenliğini artırdığı ve onu açıkça halka karşı feodal krallıkla (sayfa 275) birleştirdiği zaman bu birleşmenin ilk kurbanı kim oldu? Kıta burjuvazisinin kendisi. Haziran bozgunu, onu, egemenliğini pekiştirmekten, burjuva devriminin en aşağı aşamasında, yarı-hoşnut, yarı-hoşnutsuz halka mola verdirmekten alıkoydu.

Son olarak, Haziran bozgunu, Avrupa'nın zorba güçlülerine, Fransa'nın içeride içsavaşı yürütebilmek için dışarıda her ne pahasına olursa olsun barışı sürdürmek zorunda olduğu sırrını açıkladı. Böylece, ulusal bağımsızlıkları uğruna savaşıma başlamış olan halklar, Rusya'nın, Avusturya'nın, Prusya'nın üstünlüğüne teslim edildiler, ama aynı zamanda, kaderleri proletarya devriminin kaderine bağlanmış olan ulusal devrimler, büyük toplumsal altüst oluş karşısındaki, görünüşteki özerkliklerinden ve bağımsızlıklarından yoksun kaldılar. İşçi köle kaldığı sürece, ne Macar, ne Polonyalı, ne İtalyan özgür olmayacaktır!

Nihayet, Kutsal İttifakın zaferleri Avrupa'nın öyle bir biçim almasına yolaçtı ki, Fransa'da her yeni proletarya ayaklanması, hemen, bir dünya savaşının başlama işareti olacaktır. Yeni Fransız devrimi, derhal ulusal alandan ayrılmak, ve 19. yüzyılın toplumsal devriminin üstün gelebileceği tek alanı, Avrupa alanını ele geçirmek zorunda olacaktır. Şu halde, Fransa'nın Avrupa devriminde inisiyatifi ele almasına olanak verecek koşullar ancak Haziran yenilgisi ile yaratılmış oldular. Ve ancak Haziran isyancılarının kanlarına bulandıktan sonradır ki, üçrenkli bayrak, Avrupa devriminin bayrağı, kızıl bayrak olabilir.

Ve biz bağıryoruz:
Devrim öldü! Yaşasın devrim!

II. 13 HAZİRAN 1849

25 Şubat 1848 Fransa'ya cumhuriyeti getirdi, 25 Haziran ise, ona devrimi zorla kabul ettirdi. Ve, Şubattan önce, devrim, devlet biçiminin yıkılması anlamına geldiği halde, Hazirandan sonra devrim, burjuva toplumun altüst olması, yıkılması demeye geliyordu.

Haziran çarpışmasını burjuvazinin cumhuriyetçi kesimi yönetmişti, zaferle birlikte devlet iktidarı da zorunlu olarak (sayfa 276) ona düşmüştü. Sıkıyönetim, Paris'i, dirençsiz, burjuvazinin ayakları altına seriyordu ve taşrada manevi bir sıkıyönetim, burjuvalarda, göz yıldırان bir hoyratlıkla dolu bir zafer küstahlığı, köylülerde ise alabildiğine, ipini koparmış bağınaz bir mülkiyet aşkı hüküm sürüyordu. Demek ki, aşağıdan gelen hiç bir tehlike yoktu.

İşçilerin devrimci iktidarı ile birlikte, demokrat cumhuriyetçilerin, yani Yürütme Komisyonunda Ledru-Rollin tarafından, Kurucu Ulusal Mecliste Montagne[136] tarafından, basında ise Réforme[70] tarafından temsil edilen küçük-burjuva anlamında cumhuriyetçilerin siyasal etkisi de yıkıldı. Bunlar, 16 Nisanda, burjuva cumhuriyetçileri ile elbirliği ederek, proletaryaya karşı gizli fesat kurmuşlardı,[137] Haziran günlerinde birlikte dövüşmüşlerdi. Böyle yapmakla, kendi partilerinin, üzerinde bir güç halinde belirginleştiği arka planını kendi elleriyle yıkıyorlardı, çünkü küçük-burjuvazi, burjuvazi karşısında devrimci bir tutumu ancak arkasında proletarya olduğu zaman sürdürebilir. Evet, karşılığını da gördüler. Kendileri ile, Geçici Hükümet ve Yürütme Komisyonu zamanında istemeye istemeye, gizlice yapılan sözümona ittifak, burjuva cumhuriyetçileri tarafından bozuldu.

Demokrat cumhuriyetçiler, horgörölmüş ve bir kenara itilmiş müttefikler olarak, kendisinden hiç bir ödün koparamadıkları, ama egemenliği ve onunla birlikte cumhuriyet ne zaman burjuvazinin cumhuriyete karşı kesimi tarafından tehlikeye düşürölmüş görünse desteklemek zorunda kaldıkları üçrenkli cumhuriyetin birer uydusu olmak gibi aşağı bir derekeye düştüler. Cumhuriyete karşı bu kesimler, yani orleancılar ve meşruyetçiler, daha başından, Kurucu Ulusal Mecliste azınlıkta idiler. Haziran günlerinden önce, bunlar, ancak, burjuva cumhuriyetçiliği maskesi altında hareket etmeye cesaret edebiliyorlardı. Haziran zaferi, bir an için bütün burjuva Fransa'nın, Cavaignac'ı, bir kurtarıcı olarak selamlamasına neden oldu, ve Haziran günlerinden kısa bir süre sonra, karşı-cumhuriyetçi parti bağımsızlığını yeniden ele geçirincede, askeri diktatörlük ve Paris'teki sıkıyönetim, onun, ancak çok çekinerek ve büyük bir ihtiyatla boynuzlarını göstermesine izin verdi.[138] (sayfa 277)

1830'dan beri, burjuva cumhuriyetçiler kesimi, bu kesimin yazarlarının, sözcülerinin, "yeteneklerinin", tutkularının,

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

milletvekillerinin, generallerinin, bankerlerinin ve avukatlarının şahsında, bir Paris gazetesi olan National'in çevresinde toplanmıştı. National'in taşra baskıları vardı. National yârânı üçrenkli cumhuriyet hanedanı idi. Bu hanedan, hiç zaman yitirmeden, devletin bütün yüksek makamlarını, bakanlıkları, emniyet müdürlüğünü, posta yönetimini, valilikleri, ordudaki bütün açık yüksek rütbeleri eline geçirdi. Yürütme gücünün başında, bu hanedanın generali Cavaignac bulunuyordu. Başyazarı Marrast, Kurucu Ulusal Meclisin değişmez başkanı oldu. Aynı zamanda, salonlarında, protokol şefi gibi, hilesiz cumhuriyetin teşrifatçılığını yapıyordu.

Devrimci Fransız yazarları bile, cumhuriyetçi geleneğe karşı bir çeşit saygılarından ötürü, Kurucu Ulusal Mecliste, kralcıların egemen olmuş oldukları yanlına arka çıktılar. Haziran günlerinden bu yana, Kurucu Meclis, tam tersine, yalnız burjuva cumhuriyetçiliğinin temsilcisi olarak kalmıştı ve meclisin bu niteliği, üçrenkli cumhuriyetçilerin meclis dışındaki etkileri yıkıldığı ölçüde gitgide daha kesinlikle belirginleşti. Burjuva cumhuriyetinin biçimini savunmak mı sözkonusuydu, demokrat cumhuriyetçilerin oyları onların emrindeydi, cumhuriyetin içeriği mi sözkonusuydu, onların konuşma tarzları bile onları kralcı burjuva kesimlerinden ayırdetmiyordu artık, çünkü artık, burjuva cumhuriyetinin içeriğini, kesinlikle burjuvazinin çıkarları, onun sınıf egemenliğinin ve sınıf sömürsünün maddi koşulları oluşturmaktadır.

Demek ki, sonunda, ölecek, öldürülerek değil de, çürüyecek son bulan bu Kurucu Meclisin yaşantısında, eylemlerinde gerçekleşen şey krallık değil, burjuva cumhuriyetçiliği idi.

Bütün egemenliği boyunca, sahne önünde binbir şatafatla esas temsili oynarken (Haupt-und Staats-action), arka planda hiç arası kesilmeden bir kurban yakma merasimi temsil ediliyordu - askeri yasa gereğince, esir alınmış Haziran isyancılarının sürekli mahkum edilmesi ya da onların yargılanmadan

Karl Marks

sürgüne gönderilmeleri. Kurucu Meclis, (sayfa 278) Haziran isyancılarının şahsında suçluları yargılamadığını, ama düşmanlarını ezdiğini itiraf etmek dirayetini göstermiştir.

Kurucu Ulusal Meclisin ilk işi, Haziran ve 15 Mayıs olaylarını ve sosyalist ve demokrat parti liderlerinin bu olaylara katılıp katılmadıklarını araştırmak için bir soruşturma komisyonu kurmak oldu. Soruşturma doğrudan doğruya Louis Blanc'a, Ledru-Rollin ve Caussidière'e yöneltilmişti. Burjuva cumhuriyetçileri bu rakiplerinden kurtulmak için sabırsızlıkla yanıp tutuşuyorlardı. Onlar hınçların

III. 13 HAZİRAN 1849'UN SONUÇLARI

20 Aralıkta,[152] meşruti cumhuriyetin Janus başı,[54*] henüz, yüzlerinden ancak birini, Louis Bonaparte'min düz, belirsiz çizgileri altındaki yürütme yüzünü göstermişti: 29 Mayıs 1849'da ikinci yüzünü, Restorasyon ve Temmuz monarşisinin sefahat alemlerinden artakalmış kırışıklarla dolu yasama yüzünü gösterdi. Ulusal Yasama Meclisi ile meşruti cumhuriyet, yani burjuva sınıfının egemenliğinin kurulmuş olduğu, Fransız burjuvazisini oluşturan güçbirliği etmiş orleancı ve meeriyeççi iki büyük kesiminin ortak egemenliğinin düzen partisini meydana getirdiği cumhuriyetçi devlet biçiminde tamamlanmış görünüyordu. Fransız Cumhuriyeti, böylece kralcı partiler koalisyonunun mülkiyeti haline gelirken, Avrupa büyük devletlerinin karşı-devrimci güçbirliği de, aynı hareket içinde, Mart devrimlerinin son sığınaklarına karşı genel bir haçlı seferine girişiyordu. Rusya, Macaristan'a saldırıyordu, Prusya, İmparatorluğun anayasal ordularına karşı yürüyor ve Odinot Roma'yı bombardıman ediyordu. Avrupa bunalımı gözle görünür biçimde kesin bir dönemeç noktasına yaklaşıyordu. Bütün Avrupa'nın gözleri Paris'e, bütün Paris'in gözleri de Yasama Meclisine dikilmişti.

11 Haziran günü, Ledru-Rollin kürsüye çıktı, orada hiç de nutuk çekmedi, bakanlara karşı, apaçık, şatafatsız, olgulara dayanan, özlü ve zorlu iddiasını dile getirdi.

Roma'ya karşı saldırı, anayasaya karşı bir saldırıdır. Roma Cumhuriyetine karşı saldırı, Fransız Cumhuriyetine karşı bir saldırıdır. Anayasa'nın 5. maddesi şöyledir: "Fransız Cumhuriyeti, hiç bir zaman kuvvetlerini hiç bir başka (sayfa 311) hal-kın özgürlüğüne karşı kullanmaz" ve cumhurbaşkanı, Fransız ordusunu, Roma'nın özgürlüğüne karşı yöneltmektedir. Anayasanın 54. maddesi, Ulusal Meclisin[55*] onayı alınmadan her ne çeşitten olursa olsun savaş ilân etmeyi yürütme gücüne yasaklamıştır. Kurucu Meclisin 8 Mayıs tarihli kararı, özellikle, bakanlara, Roma seferini mümkün olduğu kadar çabuk, başlangıçtaki ilk amacına gerl çevirmelerini emretmiş, demek ki, aynı kesinlikle, onlara, Roma'ya karşı savaşı yasaklamıştır - ve Odinot, Roma'yı bombardıman etmektedir. Böylece, Ledru-Rollin, anayasanın kendisini, Bonaparte'a ve bakanlarına karşı kamu tanıklığına çağırıyordu. O, anayasanın savunucusu Ledru-Rollin, Ulusal Meclisin kralcı çoğunluğunun suratına şu göz korkutan bildirimini savuruyordu: "Cumhuriyetçiler, her türlü çareye başvurarak, hatta silah zoru ile anayasaya saygı gösterilmesini sağlamayı bileceklerdir!" "Silah zoru ile!" diye yüz kez yineledi Montagne'in yankısı. Çoğunluk korkunç bir patırtı ile karşılık verdi buna. Ulusal Meclis başkanı, Ledru-Rollin'e uyarıda bulundu, Ledru-Rollin, kışkırtıcı açıklamasını yineledi ve başkanlık kürsüsüne, Bonaparte ve bakanlarını suçlayan önergesini bıraktı. Ulusal Meclis, 203 oya karşı 361 oyla, hiç bir şey olmamış gibi, Roma bombardımanı konusunu görüşmemeye, gündem maddesine geçmeye karar verdi.

Ledru-Rollin, anayasa ile Ulusal Meclisi, Ulusal Meclis ile de cumhurbaşkanını yenebileceğini mi sanıyordu?

Fransa'da Sınıf Savaşları

Anayasa yabancı ülkelerin özgürlüklerine karşı her türlü saldırıyı yasaklıyordu, doğru, ama Fransız ordusu, Roma'da, bakanlar kuruluna göre, "özgürlük"e değil, "anarşinin zorbalığı"na saldırıyordu. Kurucu Meclisin geçirdiği bütün deneylere karşı, Montagne, hâlâ, anayasayı yorumlamanın onu yapmış olanların değil, yalnızca onu kabul etmiş olanların işi olduğunu anlamamış mıydı? Anayasanın metninin (lafzının), onun yaşayabilir, geçerli anlamına göre yorumlanması gerektiğini, burjuva anlamının ise onun tek yaşayabilir geçerli anlamı olduğunu anlamamış mıydı? Tıpkı rahibin, İncil'in gerçek, resmi yorumcusu olması gibi, tıpkı yargıcın, yasanın gerçek, resmi yorumcusu olması gibi, (sayfa 312) Bonaparte'in ve Ulusal Meclisin kralcı çoğunluğunun da, anayasanın gerçek, resmi yorumcusu olduğunu anlamamış mıydı? Genel seçimlerden yepyeni çıkmış olan ulusal Meclis, Odilon Barrot'nun, daha hayatta iken iradesini kırmış olduğu Kurucu Meclisin vasiyet niteliğindeki eğilimleri ile kendini bağlı hissetmek zorunda mıydı? Ledru-Rollin, Kurucu Meclisin 8 Mayıs tarihli kararını dayanak (mesnet) gösterirken, bu aynı Kurucu Meclisin 11 Mayıs'ta, Bonaparte ve bakanlarını suçlama yolundaki kendi birinci önerisini geri çevirmiş olduğunu, cumhurbaşkanı ve bakanları temize çıkardığını, ve böylece, Roma'ya karşı saldırıyı "anayasaya uygun" olarak onayladığını, ve kendisinin de daha önceden verilen bir yargının yeniden görülmesini, yani istinafını istemekten başka bir şey yapmadığını, nihayet, cumhuriyetçi Kurucu Meclisin kararını kralcı Yasama Meclisinde temyiz etmiş olduğunu unutmuydu? Anayasanın kendisi, özel bir maddede, her yurttaşı anayasayı korumaya çağırarak, ayaklanmaya çağırda bulunur. Ledru-Rollin bu maddeye dayanıyordu. Ama, kamu erkleri de, aynı nedenle, anayasayı korumak için kurulmazlar mı ve anayasanın çiğnenmesi bu anayasal kamu erklerinden birinin ötekine karşı başkaldırması ile başlamaz mı? Oysa, cumhuriyetin başkanı, cumhuriyetin bakanları, cumhuriyetin Ulusal Meclisi eksiksiz, tam bir uyuşup anlaşma halinde idiler.

11 Haziranda Montagne'ın aradığı şey, "salt aklın sınırları içinde bir ayaklanma", yani salt parlamenter bir ayaklanma idi. Halk yığınlarının silahlı bir ayaklanması olasılığından ürken meclis çoğunluğu, Bonaparte'ın ve bakanlarının şahsında, kendi öz gücünü ve kendi seçimlerinin imlemini parça parça edecekti. Kurucu Meclis, Barrot-Falloux kabinesinin görevden alınması için o kadar hırsıyla ayak dirediği zaman, gene buna benzer şekilde Bonaparte'ın seçimini hükümsüz kılmaya çalışmamış mıydı?

Çoğunluğun azınlığa oranının bir çırpıda baştan aşağı tersine döndüğü, Konvansiyon zamanının parlamenter ayaklanma örnekleri de eksik değildi

Proletarya hiç bir ayaklanma kışkırtmasına kapılmadı, çünkü bir devrim yapmak üzereydi.

Tamamıyla işçilerin etkisi altında bulunan seçim komitesi, eşyanın mevcut durumuna karşı genel öfkeyi artırmaktan başka bir şey yapmayan hükümetin kışkırtmalarının kendisine engel olmasına meydan vermeksizin Paris için üç aday gösterdi: Deflotte, Vidal ve Carnot. Deflotte, Bonaparte'ın halkın sevgisini kazanma nöbetlerinden birinde aftan yararlanmış bir Haziran sürgünü idi, Blanqui'nin bir dostu idi ve 15 Mayıs hareketine katılmıştı; Zenginliklerin Üleştirilmesi Üzerine adlı kitabı ile bir komünist yazar olarak tanınan Vidal, Louis Blanc'ın, Luxembourg Komisyonunda eski sekreteri idi; Carnot, zaferi örgütlendiren bir Konvansiyon üyesinin oğlu idi, National'in partisi üyelerinin en az yıpranmıştıydı, Geçici Hükümette ve Yürütme Komisyonunda Eğitim Bakanı olmuştu, Carnot'nun halk eğitimi konusunda demokratik yasa tasarısı çizitlerin eğitim yasasına karşı şanlı bir protesto niteliğindedi. Bu üç adam, üç müttefik sınıfı temsil ediyorlardı: başta bir Haziran isyancısı olan devrimci proletaryanın temsilcisi; onun yanında sosyalist küçük-burjuvazinin temsilcisi bir doktor sosyalist; üçüncüsü ise demokratik formülleri uzun za-

Fransa'da Sınıf Savaşları

mandan beri gerçek anlamlarını yitirmiş bulunan ve düzen partisine karşı sosyalist bir anlam kazanmakta olan cumhuriyetçi burjuva partisinin temsilcisi. Bu, tıpkı Şubattaki gibi, burjuvaziye karşı ve hükümete karşı genel bir güçbirliği idi. Ama bu kez proletarya devrimci birliğin başındaydı.

Bütün çabalara karşın, sosyalist adaylar başarıya ulaştılar. Ordu bile kendi Savaş Bakanı Lahitte'e karşı Haziran isyancısına oy verdi. Düzen partisi yıldırım çarpmışa döndü. Taşra illeri seçimleri de onu avutamadı, bu seçimlerin sonuçları Montagnard'ın çoğunluğunu sağladı.

10 Mart 1850 seçimi[173] 1848 Haziranının geri çekilmesi idi. Haziran isyancılarını kılıçtan geçirenler ve sürgüne gönderenler Ulusal Meclise yeniden girdiler, ama Haziran sürgünlerinin peşisıra ve dudaklarında onların ilkeleri olmak üzere süngüsü düşük girdiler. 10 Mart seçimi, 13 Haziran 1849'un gerilemesi idi: Ulusal Meclisin sürgün ettiği (sayfa 343) Montagne, yeniden Ulusal Meclise giriyordu, ama artık devrimin lideri olarak değil de, önden giden borazancısı olarak giriyordu. Bu seçim, 10 Aralık'ın geri çekilmesi idi: Napoléon, bakanı Lahitte'le başarısızlığa uğramıştı. Fransa'nın parlamento tarihinde buna benzer yalnız bir tek olay vardı: 1830'da Charles X'un bakanı Haussy'nin başarısızlığı, 10 Mart 1850 seçimi, son olarak, çoğunluğu düzen partisine veren 13 Mayıs seçiminin hükümsüz kılınması, bozulması idi. 10 Mart seçimi, 13 Mayıs'ın çoğunluğunu protesto ediyordu. 10 Mart bir devrimdi. Oy pusulalarının gerisinde kaldırım taşları vardı.

Düzen partisinin en ileri gelen üyelerinden biri olan Ségur d'Aguesseau, "10 Mart oylaması savaş demektir" diye haykır-mıştı.

10 Mart 1850 ile anayasal cumhuriyet yeni bir döneme, kendi dağılma dönemine girer. Çoğunluğun çeşitli kesimleri kendi aralarında ve Bonaparte'la yeniden birleşirler. Bunlar,

yeni baştan düzenin şövalyeleridirler, ve Napoléon gene onların yansız adamıdır. Ve bu kesimler, yalnız cumhuriyetin yaşama olanağından umutlarını kestikleri zaman kralcı olduklarını akıllarına getirmektedirler ve Bonaparte sadece cumhurbaşkanı kalmaktan umudunu kestiği zaman cumhurbaşkanı olduğunu aklına getirmektedir.

Haziran isyancısı Deflotte'un seçilmesine, Bonaparte, düzen partisinin de işareti ile, Blanqui ve Barbès'e, Ledru-Rollin ve Guinard'a karşı savcılık yapmış olan Baroche'un içişleri bakanlığına atanması ile karşılık veriyor. Carnot'nun seçilmesine Yasama Meclisi, öğretim yasaının oylanması ile karşılık veriyor, ve Vidal'ın seçilmesine ise sosyalist basının susturulması ile karşılık veriyor. Düzen partisi, kendi basınının kopardığı yaygara ile kendi korkusunu gidermeye çalışıyor. Düzen partisinin organlarından biri "Kılıç kutsaldır!" diye bağırıyor. "Düzenin savunucuları kızıl partiye karşı saldırıya geçmelidirler" diyor bir başkası. Düzenin bir üçüncü horozu "Sosyalizm ile toplum arasında ölesiye bir düello, acımasız dur durak bilmez bir savaştır gidiyor; bu umutsuz düelloda, ya birinin ya da ötekinin yok olması gerek, eğer toplum sosyalizmi ortadan kaldıramazsa sosyalizm toplumu ortadan kaldıracaktır" diye ötüyor. (sayfa 344) Kurulu düzenin barikatlarını, dinin barikatlarını ve ailenin barikatlarını! Paris'in 127.000 seçmeninden kurtulmak gerekir![174] Sosyalistler için bir Saint-Barthélemy gecesi![175] Ve düzen partisi, bir an kendi zaferinin kesinliğine inanıyor. Düzen partisinin organları, en bağınaz biçimde "Paris dükkancılarına" karşı çırpınıyorlar. Paris dükkancıları tarafından seçilen temsilci, Haziran isyancısı! Bu demektir ki, bir ikinci 1848 olanak dışıdır, bu demektir ki, bir ikinci 13 Haziran olamaz, bu demektir ki, sermayenin manevi etkisi, nüfuzu kırılmıştır, bu demektir ki, burjuva meclis artık yalnızca burjuvaziyi temsil ediyor, bu demektir ki, büyük toprak mülkiyeti yıkıldı, çünkü onun vasalı, ona bağımlı olan küçük mülkiyet, kendi kurtuluşunu mülksüzler kampında arıyor.

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

Düzen partisi, ister istemez, o kaçınılmaz beylik düşüncesine dönüyor. "Daha çok baskı" diye haykırıyor, "daha çok baskı!", ama direnç yüz kat arttığı halde, onun baskı kuvveti on kat zayıflamış durumda. Baskının başlıca aracını, yani orduyu da baskı altında tutmak gerekmez mi? Ve düzen partisi, son sözünü söylüyor: "Boğucu legalitenin demir çemberini kırmak gerekir. Anayasal cumhuriyet olanak dışıdır. Bizim kendi gerçek silahlarımızla savaşmamız gerek, 1848 Şubatından beri Devrime karşı, onun kendi silahları ile ve onun kendi alanında savaştık, onun kendi kurumlarını kabul ettik, anayasa öyle bir kaledir ki, yalnız saldıranları korur, kuşatılmış olanları değil! Truva atının karnına, kutsal İlion'un içine gizlenerek, atalarımız Grekler [74*] gibi davranarak, düşman kenti ele geçiremedik, tam tersine, kendi kendimizi tutsak ettik."

Ama anayasanın temeli, genel oy sistemidir. Genel oyun kaldırılması, burjuva diktatörlüğünün düzen partisinin son sözü olacaktır.

Genel oy, 24 Mayıs 1848'de, 20 Aralık 1848'de, 13 Haziran 1849'da, 8 Temmuz 1849'da onlara hak vermişti. Genel oyun, 10 Mart 1850'de kendine zararı dokundu. Genel oydan çıkma ve genel oyun sonucu olarak, egemenliğin sahibi halkın iradesinin ifadesi olarak, burjuva egemenliği - işte burjuva anayasasının anlamı budur. Ama, bu genel oy hakkının, (sayfa 345) bu egemen iradenin içeriğinin, artık burjuvazinin egemenliği olmadığı andan bu yana anayasanın hâlâ bir anlamı var mıdır? Oy verme hakkını, akla-uygun olanı, yani burjuvazinin egemenliğini sağlayacak biçimde düzenlemek, burjuvazinin görevi değil midir? Genel oy sistemi, mevcut devlet erkini boyuna yeni baştan ortadan kaldırarak ve gene yeni baştan devlet erkini kendi bağrından çıkartarak, bütün dengeyi bozmuyor mu, her an bütün kurulu, yerleşmiş güçleri sarsmıyor mu, otoriteyi yok etmiyor mu, bizzat anarşiyi otorite haline getirmek gibi bir tehlike yaratmıyor mu? 10 Mart 1850'den sonra bundan kim şüphe edebilir artık? Burjuvazi şimdiye

Karl Marks

kadar hep böbürlenmiş olduğu ve bütün gücünü kendisinden aldığı genel oyu bir yana iterek, artık geri dönüŖe olanak bırakmayacak bir Ŗekilde Ŗunu açığa vuruyor: "Zaferimiz Ŗimdiye kadar halkın iradesi ile tutundu, Ŗimdi ise, onu, halkın iradesine karŖı saĖlamlaŖtırmak gerek." Ve, tutarlı bir biçimde, dayanaklarını artık Fransa'da değil, dıŖarıda, istilada arıyor.

İkinci Koblenz[176] merkezini ta Fransa'nın ortasına kurmuŖ olduğundan, burjuvazi, istila ile, bütün ulusal tutkuları kendisine karŖı ayağa kaldırıyor. Genel oya karŖı saldırısı ile, yeni devrime genel bir bahane saĖlamıŖ oluyor ve devrimin de böyle genel bir bahaneye gereksinmesi vardır. Bütün özel bahaneler devrimci birliğin kesimlerini birbirinden ayırırdı ve onların arasındaki ayrılıkları ortaya çıkarırdı. Genel bahane, yarı-devrimci sınıfları sersemletir, gelecek devrimin belirli niteliği üzerinde, kendi eylemlerinin sonuçları üzerinde, birtakım kuruntulara kapılmalarına meydan verir. Her devrimin bir Ŗölenler sorununa gereksinmesi vardır. Genel oy sistemi de, yeni devrimin Ŗölenler sorunudur.

Ama güçbirliği etmiŖ burjuva kesimleri, ortak iktidarlarının olanağı bulunan tek biçiminden, sınıf çıkarlarının en güçlü ve en tamamlanmıŖ biçimi anayasal cumhuriyetten, monarŖinin alt biçimine, tamamlanmamıŖ, eksik ve zayıf biçimine doğru geri çekilmek ve ona sığınmakla, daha Ŗimdiden mahküm olmuŖlardır. Bu kesimler, gençlikteki gücünü yeniden elde etmek için güzel çocukluk giysilerini giyen ve bir hayli güçlük çekerek pörsümüŖ kollarını, bacaklarını, bu giysilerle örtmeye alıŖan yaŖlı adama benziyorlar. (sayfa 346) Cumhuriyetin bir tek erdemii, bir tek değeri vardır, o da devrimin serası olmasıdır. 10 Mart 1850 Ŗu yazıtı taŖır altında: "Apres moi le déluge!"[75*]

IV. 1850 YILINDA GENEL OY SİSTEMİNİN YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMASI

(Bundan önceki üç bölümün devamı, Neue Rheinische Zeitung'da yayınlanan derginin son iki fasikülünde (5 ve 6) yer almaktadır.

Marx, bu yazıda, ilkin 1847'de İngiltere'de patlak veren büyük ticaret bunalımını betimledikten ve Avrupa kıtası üzerindeki yansılarını ile, 1848 Şubat ve Mart devrimlerine kadar giden siyasal karışıklıkların aldığı aşırı özelliği açıkladıktan sonra, 1848 yılı boyunca geri gelen ve 1849 yılında daha da artan ticaret ve sanayideki refahın, devrimci atılımını nasıl felce uğrattığını ve gericiliğin zamandaş zaferini nasıl olanaklı kıldığını anlatır. Sonra özellikle Fransa'dan söz ederek şöyle der:)[76*]

1849'dan başlayarak ve özellikle 1850'den bu yana, aynı belirtiler, Fransa'da da kendilerini gösterdiler. Paris sanayileri tam bir hızla çalışmakta, ve Rouen ve Mulhouse fabrikaları, her ne kadar yüksek hammadde fiyatları, İngiltere'de de olduğu gibi engelleyici bir etki yapıyorsa da, oldukça iyi işlemektedir. Fransa'da, gönencin gelişmesi, ayrıca, İspanya'da gümrük tarifelerinde yapılan geniş reformdan ve Meksika'daki çeşitli lüks maddeler üzerindeki gümrük vergilerinin indirilmesinden özellikle yararlanmıştı; bu iki pazara doğru Fransız metallerinin ihracı, önemli ölçüde artmıştır. Sermayelerin çoğalması, Fransa'da, Kaliforniya altın madenlerinin büyük çapta işletilmesi bahanesi ile birtakım spekülasyonlara yolaçtı. Hisse senetleri tutarının düşük oluşu ile ve sosyalizm kokan tanıtma bildirileri ile doğrudan doğruya küçük-burjuvaların ve işçilerin keselerine hitap eden ve hepsi, şu özellikle Fransızlara ve Çinlilere (sayfa 347) özgü katıksız dolandırıcılıkla sonuçlanan bir sürü ortaklık (şirket) türedi. Hatta bu ortaklıklardan biri, doğrudan doğruya hükümet tarafından korunmaktadır. Fransa'da, ithalattan alınan gümrük vergileri, 1848'in ilk dokuz ayında 63 milyon franka, 1849'da 95 milyon franka ve 1850'de ise 93 milyon franka yükseldi. 1850 Eylülünde, ayrıca, 1849'un aynı ayına oranla bir milyonluk bir fazlalıkla yükselmeye devam etti. İhracat da, aynı şekilde, 1849'da ve, daha çok olmak üzere, 1850'de arttı.

Yeniden kavuşulan refahın en çarpıcı tanıtı, 6 Eylül 1850 yasası ile bankanın madeni para olarak ödemeler yapmasının yeniden kabul edilmesidir. 15 Mart 1848'de, Bankaya madeni para ile ödeme yapmayı durdurma izni verilmişti. O zaman, taşra bankalarınınki de içinde olmak üzere kağıt para dolaşımı 373 milyon franka (14.920.000 sterline) yükseliyordu. 2 Kasım 1849'da bu dolaşım, 4.360.000 sterlinlik bir artışla 482 milyon franka, yani 19.280.000 sterline ulaşıyordu; ve 2 Eylül 1850'de, gene yaklaşık olarak 5 milyon sterlinlik bir artışla, 496 milyon franka, yani 19.840.000 sterline ulaşıyordu. Bunun sonucu olarak, kağıt paraların değerinde hiç bir düşme olmadı;

Fransa'da Sınıf Savaşları

tam tersine, kağıt paraların artan dolaşımı yanında, altın ve gümüşün de, banka mahzenlerinde gittikçe artan miktarlarla biriktiği görüldü, o kadar ki, 1850 yazında, madeni para rezervleri Fransa için duyulmadık bir rakam olan yaklaşık 14 milyon sterline yükseliyordu. Bankanın, böyle dolaşımını yükseltmek durumuna getirilmesi ve giderek aktif sermayesini 123 milyon frank, yani 5 milyon sterlin yükseltmesi, daha önceki bir fasikülde mali aristokrasinin devrimle yalnız devrilmemiş olmakla kalmayıp, üstelik güçlenmiş bile olduğunu söylemekte ne kadar haklı olduğumuzu çarpıcı bir biçimde tanıtlar. Bu sonuç, şu son yılların, Fransız banka mevzuatı açısından genel bir gözden geçirilişle daha da apaçık ortaya çıkmaktadır. 10 Haziran 1847'de, Banka, 200 franklık kağıt paraları (banknotları) piyasaya çıkarmak yetkisi aldı, o zamana kadar en küçük kağıt para 500 franklıktı. 15 Mart 1848 tarihli bir kararname, Banque de France'ın kağıt paralarını, yasal para ilan etti ve bir yandan da bankayı bu kağıt paraları madeni para olarak ödeme yükümünden bağışık kıldı. (sayfa 348) Bankanın kağıt para emisyonu, 350 milyon frank olarak sınırlandırıldı, aynı zamanda, bankaya 100 franklık kağıt paralar çıkarma yetkisi verildi. 27 Nisan tarihli bir kararname taşra bankalarının Banque de France ile birleşmelerini emretti; 2 Mayıs 1848 tarihli bir başka kararname, bankanın kağıt para emisyonunu, 442 milyon franka yükseltti. 22 Aralık 1849 tarihli bir kararname, kağıt para emisyonunun en yukarı sınırını 525 milyon franka çıkardı. Sonunda, 6 Eylül 1850 yasası, kağıt paranın madeni para karşılığında değiştirilmesini yeniden getirdi. Bu olaylar, dolaşımın durmadan artması, bütün Fransız kredilerinin Bankanın elinde toplanması, ve bütün Fransız altın ve gümüşünün Bankanın mahzenlerinde birikmesi Bay Prodhon'u, Bankanın şimdi eski yılan derisini soyunup atacağı ve prudoncu bir halk bankası olmak üzere değişime uğrayacağı vargısına götürdü. Oysa, 1797-1819 arası İngiliz banka kısıtlamasının[177] tarihini bilmesine bile gerek yoktu, kendisi için burjuva toplumunun tarihinde hiç duyulmadık bir olgu olan bu olayın baştan sona olağan, ama şimdi Fransa'da ilk kez

meydana gelmekte olan burjuva nitelikte bir olay olduğunu görmesi için Manş'ın ötesine bir bakması yeterdi. Görülüyor ki, Geçici Hükümetten sonra Paris'e önyak olan sözde devrimci teorisyenler, alınan önlemlerin niteliği ve sonuçları konusunda, Geçici Hükümetin kendi üyeleri kadar bilgisizdiler. Fransa'nın birdenbire tadını tattığı sanayi ve ticaretteki refaha karşın, halk yığıını, 25 milyon köylü, büyük bir çöküntünün acısını çekmektedir. Son yıllarda iyi ürün alınmasının, Fransa'da, tahıl fiyatları üzerinde, İngiltere'dekinden daha yıkıcı bir etkisi oldu ve borç içinde yüzen, tefeciliğin iliğine kadar sömürdüğü, vergiler altında ezilen köylülerin durumu, hiç mi hiç parlak değildir. Son üç yılın tarihi, halkın bu sınıfının devrimci bir girişkenlikten kesin olarak yoksun olduğunu zaten göstermiştir.

Nasıl ki, bunalım dönemi Kıtaya, İngiltere'den sonra çıkageldiyse, refah dönemi için de aynı şey olmuştur. Her zaman ilk başlangıç süreci İngiltere'de meydana geliyor; İngiltere burjuva Cosmos'unun (Aleminin) Demiurgos'udur (Yaradanıdır). Burjuva toplumunun hep yeniden dolandığı çevrimin değişik evreleri, Kıta üzerinde ikincil ve üçüncül (sayfa 349) biçimlerine girerler. İlkönce, Kıta, herhangi başka bir ülkeye ihraç ettiğiyle ölçülemeyecek kadar fazlasını, İngiltere'ye ihraç etmiştir. Ama İngiltere'ye yapılan bu ihracat da, İngiltere'nin, özellikle, denizaşırı pazara oranla durumuna bağlıdır. Sonra, İngiltere, Kıtaya yaptığı tüm ihracatla kıyaslanamayacak kadar fazlasını, Atlantik-ötesi ülkelere ihraç eder, öyle ki, bu ülkelere, Kıta tarafından ihraç edilen miktarlar, her zaman, İngiltere'nin denizaşırı ihracatına bağlıdır. Bu bakımdan, eğer bunalımlar, ilkönce Kıta üzerinde devrimler doğuruyorsa da, bu devrimlerin nedeni, her zaman, gene de İngiltere'dedir. Elbette ki, şiddetli patlamalar, burjuva gövdesinin yüreğine, merkezine vurmadan önce uç bölümlerinde meydana gelmek zorundadır, çünkü merkezde denge olanağı uç bölgelerdekinden daha fazladır. Beri yandan, bu, Kıta üzerindeki devrimlerin, İngiltere'ye hangi ölçüler içinde yansydıklarını, aynı

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

zamanda, bu devrimlerin, burjuvazinin varlık koşullarını ne ölçüde sarstığını, zarara uğrattığını, ya da bu devrimlerin politik oluşumlarını ancak hangi noktaya kadar ulaştırdıklarını gösteren bir termometredir.

Burjuva toplumunun üretici güçlerinin, burjuva koşulların kendilerine izin verdikleri ölçüde, gür bir şekilde gelişebildikleri böyle bir refah nedeniyle, gerçek devrimden söz edilemez. Böyle bir devrim, ancak, bu iki etkenin, yani modern üretim araçlarının ve burjuva üretim biçimlerinin birbirleri ile çatışma haline geldikleri evrelerde olanak kazanır. Bugün, Kıtanın düzen partisinin değişik temsilcilerinin kendilerini kapı tırdıkları ve karşılıklı olarak birbirlerini yıpratmaları çeşitli çekişmeler, yeni devrimlere fırsat hazırlamaktan çok uzaktırlar, tam tersine, ilişkilerin temeli, şu an için geçici olarak çok güvenilir ve, gerici güçlerin bilmedikleri bir şey, çok burjuvaca olduğu içindir ki, bu çekişmeler mümkündür.

Burjuva gelişmeyi durdurma yolundaki bütün gerici girişimler de, demokratların bütün ahlaki öfkeleri ve bütün coşku dolu bildirimleri gibi, burjuva ilişkilere çarpıp kırılacaktır. Yeni bir devrim, ancak yeni bir bunalımın ardından gelebilir. Ama biri ne kadar kesinse, öteki de o kadar kesindir.

Şimdi Fransa'ya geçelim. (sayfa 350)

Halkın, küçük-burjuvalarla birliği içinde, 10 Mart seçimlerinde kazandığı zaferi, gene halk, kendisi, 28 Nisan seçimlerine yolaçarak ortadan kaldırdı. Vidal, yalnız Paris'te değil aynı zamanda, Bas-Rhin'de de seçilmişti. Montagne'ın ve küçük-burjuvazinin güçlü bir biçimde temsil edildikleri Paris Komitesi, onun Bas-Rhin temsilciliğini seçmeye karar verdi. Böylece, 10 Mart zaferi kesin olmaktan çıkıyordu; kararın vadesi bir kez daha erteleniyordu, halkın potansiyel gücü gevşetiliyordu, halk, devrimci zaferler yerine, yasal zaferlere alıştırılıyordu. Nihayet, 10 Martın devrimci anlamı, Haziran

ayaklanmasının yeniden saygınlık kazanması, böylece proletaryanın ancak olsa olsa yosma işçi kızlarının hoşuna gidecek bir şaka diye kabul edebileceği, fantezist-toplumcu, duygusal küçük-burjuva Eugéne Sue'nün adaylığı ile baştan aşağı yıkılıyordu. İyi niyetli bu adaylık karşısında, düşmanlarının kararsız politikasından yüreklenen düzen partisi, Haziran zaferini temsil edecek olan bir aday gösterdi. Bu gülünç aday, Ispartalıvari bir aile babası olan, bununla birlikte basın o kahramanlık zırhını parça parça çekip çıkardığı ve seçimlerde, bana kalırsa, parlak bir bozguna uğayan Leclerc oldu. 28 Nisanın yeni seçim zaferi, Montagne'ı ve küçük-burjuvaziyi böbürlendirdi. Küçük-burjuvazinin, yeni bir devrimle proletaryayı ön plana itmeksizin salt yasal yoldan isteklerinin sonuna varabilmek düşüncesi ile daha şimdiden ağzı kulaklarına varıyordu; 1852'de, yeni seçimlerde, genel oy ile Bay Ledru-Rollin'i cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturtmayı ve meclise de bir Montagnard çoğunluğu getirmeyi kesinlikle hesaplıyordu. Yeni seçimler yüzünden, Sue'nün adaylığından, ve Montagne ile küçük-burjuvazinin düşünüş tarzlarından, bunların, her koşulda, rahat durmaya kararlı olduklarına iyice güvenen düzen partisi, iki seçim zaferine, genel oyu kaldıran seçim yasası ile karşılık verdi. Hükümet, bu yasa tasarısını kendi sorumluluğu altına almaktan sakındı. Bu tasarının hazırlanmasını, çoğunluğun ileri gelen büyüklerine, onyedili burgrava[178] emanet ederek, çoğunluğa açık bir ödün verdi. Dolayısıyla, genel oyun kaldırılmasını meclise öneren hükümet olmadı, meclis, bunu, kendi kendine önerdi.

8 Mayıs günü tasarı meclise getirildi. Bütün (sayfa 351) sosyal-demokrat basın, halka ağırbaşlı bir tutum, calme majestueux,[77*] pasiflik, ve temsilcilerine güvenme öğütlemek için tek vücut ayağa kalktı. Sosyal-demokrat gazetelerin her yazısı, bir devrimin her şeyden önce sözde-devrimci basını yönetmekten başka bir şey yapamayacağını ve şimdi bu yaygarada asıl bu basının kendini korumasının sözkonusu olduğunu açığa vuruyordu. Sahte-devrimci basın, bütün gizini ortaya ko-

yuyordu. Kendi ölüm fermanını imzalıyordu.

21 Mayıs'ta, Montagne, hazırlık çalışmaları sorununu tartışmaya getirdi ve anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile bütün tasarının geri çevrilmesini önerdi. Düzen partisi, gerekirse anayasanın çiğneneceğini, ama bununla birlikte şimdilik buna gerek olmadığını, çünkü anayasanın her türlü yoruma elverişli olduğunu ve yalnız çoğunluğun doğru yorumu yapmaya yetkili bulunduğunu söyleyerek karşılık verdi. Thiers ve Montalbert'in kudurgan, kaba saldırılarına, Montagne çok ölçülü ve çok efendice bir hümanizmle karşı koydu. Montagne tüzel alandan medet umdu, düzen partisi ise, onu, hukuğun asıl yesheri bittiği alana, burjuva mülkiyetine çekti. Montagne, inleyerek, bütün güçleri ile devrimleri savuştunak isteyip istemediklerini sordu. Düzen partisi devrimleri bekliyoruz diye yanıtladı.

22 Mayıs günü, hazırlık çalışmaları sorunu 227 oya karşı 462 oyla kestirilip atıldı. Ulusal Meclisin ve tek tek her milletvekilinin, halkın elinden kendi vekilini seçme hakkını almakla, kendi kendilerini görevden aldıklarını o kadar gösterişli bir derinlikle tanıtlamış olan aynı adamlar yerlerinde kaldılar ve birdenbire, kendileri yerine, ülkeyi, hem de dilekçeler yoluyla harekete geçirmeye çalıştılar; ve 31 Mayıs'ta, yasa, parlak bir başarıyla meclisten geçerken onlar hâlâ kaygısız, umursamazlıkla yerlerinde oturuyorlardı. Anayasanın çiğnemesinde suçsuz olduklarını gösteren tutanak olarak hazırladıkları bir protesto ile, açıkça sunmaktan bile kaçınıp geriden usulca başkanın cebine sokuverdikleri protesto ile öç almaya kalkıştılar.

Paris'te 150.000 kişilik bir ordu, kararın uzun süre ertelenmesi, basının ağzına kilit vurulması, Montagne'ın ve yeni (sayfa 352) seçilen temsilcilerin korkaklığı, küçük-burjuvaların görkemli serinkanlılığı, ama özellikle sanayi ve ticaretteki refah, proletarya yönünden her türlü devrimci girişimi önledi.

Genel oy sistemi, görevini yerine getirip tamamlamıştı. Halkın çoğunluğu, devriinci bir dönemde yalnız genel oyun verebileceği olgunlaşma okulundan geçmişti. Genel oyun bir devrimle ya da gericiler tarafından kaldırılması gerekiyordu.

Montagne, kısa bir süre sonra çıkagelen bir fırsatla daha da büyük bir enerjiyle gösterişe başladı. Kürsünün tepesinden, Savaş Bakanı d'Hautpoul, Şubat devrimini, uğursuzluk getiren bir felaket diye adlandırmıştı. Her zamanki gibi erdemli bir öfkeyle dolu gürültücülükle ayırđedilen Montagne'ın konuşmacıları, Başkan Dupin'in kendilerine söz vermediğini gördüler. Girardin, Montagne'a derhal toplu halde dışarı çıkmayı önerdi. Sonuç: Montagne yerinde kaldı, ama Girardin, Montagne'a yaraşmıyor diye partiden kovuldu.

Seçim yasasına bir de tamamlayıcı, yeni bir basın yasası gerekiyordu. Bu yeni yasa öyle uzun zaman kendini beklettirmedi. Düzen partisinin getirdiği değişikliklerle iyice ağırlaşan bir hükümet tasarısı, teminat akçelerini yükseltti, tefrika romanlara ek bir damga vurulmasını zorunlu kıldı (Eugéne Sue'nün seçilmesine yanıt), belirli bir yapığa kadar basılmış olan haftalık ya da aylık bütün yayını vergiye bağladı ve, son olarak da, her gazete makalesinin yazannın imzasını taşımasını buyurdu. Teminat akçesi yönergesi sözde-devrimci basını öldürdü. Halk, bu basının ortadan kaybolmasını, genel oy sisteminin kaldırılmasının bir kefareti saydı. Bununla birlikte, yeni yasanın ne eğilimi, ne de yansıları, basının bu bölümünden daha ötelere yayıldı. Gazete basını, imzasız kaldığı sürece, sayısız, kimliği bilinmeyen kamuoyunun ortak organı gibi görünüyordu, devlet içinde üçüncü kuvvetti. Her makaleye konulan imza, bir gazeteyi, az ya da çok tanınmış bireylerden gelen edebi katkılar dermesi haline getirdi. Her yazı, bir haber, bir bildiri düzeyine düşürülmüş oldu. O zamana kadar gazeteler, kamuoyunun kağıt paraları gibi elden ele dolaşmıştı, ama şimdi, değeri ve dolaşımı yalnız çekicisinin değil, ciro edenin de itibarına (kredisine) bağlı az ya da çok makbul poliçeler durumuna indirgeniyorlardı. Düzen partisinin basını, genel oy

Fransa'da Sınıf Savaşları

(sayfa 353) sisteminin kaldırılması konusunda yaptığı gibi, kötü basına karşı en aşırı önlemler alınması için de kışkırtıcılık yapıyordu. Bununla birlikte, iyi basının kendisi de, kuşku verici imzasız yazı yayınlama tutumu ile düzen partisi için ve daha da çok düzen partisinin taşra temsilcileri için tedirgin edici idi. Onun yerine, parti, artık, adını, adresini, kılığını bildiği, para ile tutulmuş yazardan başkasını istemiyordu. İyi basın, hizmetlerine karşı gösterilen nankörlükten boşuna yakındı durdu. Yasa geçti ve her şeyden önce ona darbe indiren, yazılara imza koyma zorunluluğu oldu. Cumhuriyetçi gazetecilerin adları, oldukça tanınmıştı, ama Journal des débats'in, Assemblée nationale'in,[179] Constitutionnel'in[180] vb. saygıdeğer firmaları, esrarengiz kumpanya birdenbire dağılıp da, Granier de Cassagnac gibi uzun meslek yaşantılarında, akla gelebilecek her türlü davayı savunmuş olan satırı şu kadara (penny-a-liners) satılık gazeteciler olarak, Capectigue gibi kendi kendilerine devlet adamlığı payesini yakıştıran eski bulalık bezleri olarak, Débats'dan Bay Lemoine gibi gönül avcılığı taslayan fındıkkıranlar olarak teker teker ufalandığı zaman, yüksek saygıdeğer siyasal bilgelikleri ile pek acıklı bir duruma düştüler.

Basın yasası tartışmalarında, Montagne, daha işin başında öyle bir yılmılığa düşmüştü ki, Louis-Philippe zamanının eski bir önemli adamı olan Bay Victor Hugo'nun parlak uzun söylevlerini alkışlamakla yetinmek zorunda kaldı.

Seçim yasası ve basın yasası ile, devrimci ve demokrat parti, resmi sahneden çekiliyordu. Yeniden kendi ocaklarına dönmeden önce, toplantı döneminin kapanmasından kısa bir süre sonra, Montagne'ın iki kesimi, sosyalist-demokratlar ve demokrat-sosyalistler, iki bildiri, iki testimonia paupertatis[78*] yayınladılar; bu bildirilerde, iktidar ve başarıyı hiç bir zaman kendi yanlarında bulamamışlarsa da hiç değilse kendilerinin her zaman sonsuz hakkın ve öteki sonsuz gerçeklerin yanında bulunmuş olduklarını tanıtıyorlardı.

Şimdi düzen partisini dikkate alalım. Neue Rheinische Zeitung, 3. fasikül 16. sayfasında şöyle diyordu:

"Güçbirliği halindeki orleancılarla meşruiyetçilerin kralığı (sayfa 354) yenden diriltme yolundaki hırsları karşısında, Bonaparte, kendi gerçek iktidarının sanını, yani cumhuriyeti temsil eder; Bonaparte'ın kendi krallığını geri getirme hırsı konusunda da düzen partisi, kendi ortak egemenliklerinin sanını, yani cumhuriyeti temsil eder; orleancılar karşısında meşruiyetçiler, meşruiyetçiler karşısında da orleancılar statu quo'yu, yani cumhuriyeti temsil ederler. Herbirinin in petto kendi kralı ve kendi krallığının dirilmesi yatan düzen partisinin bütün bu hizipleri, birbiri peşisıra, almaşık olarak, rakiplerinin ayaklanma ve gasp hırslarına karşı, burjuvazinin ortak egemenliğini, özel iddiaların saklı ve tarafsızlaştırılmış kaldığı biçimini -yani cumhuriyeti- üstün kılarlar. ... Ve Thiers, 'Anayasal cumhuriyetin gerçek dayanakları bizler, biz kralcılarız'[79*] derken sandığından daha doğru konuşuyordu."

Bu, républicains malgré eux[80*] komedisi, statu quo'ya ve onun sağlamlaşmasına karşı duyulan nefret, Bonaparte ile Ulusal Meclis arasındaki bitmek tükenmek bilmez sürtüşmeler, düzen partisinin, durmadan yenilenen, kendisini oluşturan çeşitli bölümlere bölünmesi tehlikesi ve hiziplerinin hep yeni baştan biraraya gelmeleri, her kesimin, ortak düşmana karşı kazanılan her zaferi müttefiklerin ani bozgununa dönüştürme çabası, karşılıklı kıskançlık, hınç ve kıyasıya eleştiri, her keresinde yeni bir basier Lamourette[181] ile sona eren durmadan karşılıklı kılıç sallamalar, bütün bu cansıkıcı yanlışlıklar komedisi, şu son altı ay boyunca olduğu kadar hiç bir zaman böylesine klasik bir biçimde sürüp gitmedi.

Düzen partisi, seçim yarasını aynı zamanda Bonaparte'a karşı bir zafer sayıyordu. Hükümet, kendi önerisinin kaleme alınmasını ve sorumluluğunu onyediler komisyonuna bırakarak, görevden el çekmemiş miydi? Ve Bonaparte'ın meclise

karşı başlıca gücü altı milyon tarafından seçilmiş olmasına dayanmıyor muydu? Bonaparte, kendi yönünden, seçim yasasına, meclise verilmiş ve karşılığında yasama erki ile yürütme erki arasındaki uyumu satın aldığı bir ödün (sayfa 355) olarak bakıyordu. Bu bayağı serüvenci, ücret olarak, kendi hükümdar ödeneğinin 3 milyon artırılmasını istedi. Ulusal Meclisin Fransızların çoğunluğunu yurttaşlıktan çıkardığı bir sırada, yürütme ile çatışmaya girmeye hakkı var mıydı? Meclis öfkeyle yerinden fırladı, işleri iyice ileriye götürmek ister göründü, meclis komisyonu öneriyi geri çevirdi, bonapartçı basın tehditler savurdu ve elinden bir şey gelmez, oy hakkı alınmış halkı yardıma çağırırdı, bir sürü gürültülü uzlaşma girişimleri oldu ve sonunda meclis, temelde boyun eğdi, ama aynı zamanda ilkede öcünü almak üzere. Hükümdarlık ödeneğinin, ilke olarak, 3 milyon artırılması yerine, Bonaparte'a 2.160.000 franklık bir yardım verdi. Bu kadarıyla da yetinmeyerek, ancak düzen partisinin generali, Bonaparte'a kabul ettirilen koruyucu Changarnier'nin desteklemesinden sonra bu ödünü verdi. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu iki milyonu Bonaparte'a değil, Changarnier'ye veriyordu.

İstemeye istemeye önüne atılan bu armağanı, Bonaparte da tam bağıшта bulunanın havasıyla kabul etti. Bonapartçı basın yeniden Ulusal Meclise karşı parladı. Basın yasası üzerine tartışmalar sırasında, özellikle, Bonaparte'ın özel çıkarlarını temsil eden küçük gazetelere yönelik bulunan yazılara imza konulmasına ilişkin değişiklik yapıldığı zaman en bellibaşlı bonapartçı gazete Pouvoir,[182] Ulusal Meclise karşı açık ve şiddetli bir saldırıya geçti. Bakanlar, Ulusal Meclis karşısında gazeteye arka çıkmamak zorunda kaldılar. Pouvoir sorumlu yönetmeni Ulusal Meclisin sanık sandalyesine oturtuldu ve en büyük para cezasına, beş bin frank ödemeye mahkûm oldu. Ertesi gün, Pouvoir, meclise karşı daha da saygısız bir yazı yayınlıyordu ve savcılık, hükümetin misillemesi olarak, derhal, birçok meşruiyetçi gazete hakkında anayasayı çiğnemekten kovuşturma açtı.

Sonunda, meclisin tatil edilmesi sorununa gelindi. Bonaparte meclis tarafından rahatsız edilmeden iş görebilmek için bunu istiyordu. Düzen partisi, kısmen kendi hizipleri entrikalarını yürütebilsinler diye, kısmen de çeşitli milletvekilleri kendi özel çıkarlarının peşine koşabilsinler diye istiyordu. Her ikisinin de, taşra illerinde, gericilerin zaferlerinden yararlanmak ve bu zaferleri daha da ötelere götürmek (sayfa 356) için meclis tatiline gereksinimleri vardı. Böylece, meclis, 11 Ağustos'tan 11 Kasım'a kadar tatile girdi. Ama Bonaparte, kendisi için sadece Ulusal Meclisin cansız denetiminden kurtulmanın sözkonusu olduğunu hiç de gizlemediği için, meclis, güvenoyuna bile cumhurbaşkanına karşı güvensizlik damgasını bastı. Tatil sırasında cumhuriyetin iffetinin bekçileri olarak görevde kalan yirmiyedi üyeli sürekli komisyondan bütün bonapartçılar uzaklaştırıldı.[183] Onların yerine, cumhurbaşkanına, çoğunluğun anayasal cumhuriyete bağlılığını tanıtlamak için hatta Siècle'den ve National'den birkaç cumhuriyetçi bile seçildi.

Meclisin tatile girmesinden az önce ve özellikle tatile girişinden hemen sonra düzen partisinin iki kesimi, orleancılarla meşruiyetçiler, bayrakları altında dövüştükleri iki kral ailesinin birleşmesi yoluyla uzlaşmak ister göründüler. Louis-Philippe'in ölümü, sorunu birdenbire kolaylaştırınca, gazeteler, Saint-Léonard'da hasta Louis-Philippe'in başı ucunda tartışılmış olan uzlaşma önerileriyle doluydu. Louis-Philippe gaspedendi, zorla alındı, Henri V ise gaspedilen, zorla soyulan. Buna karşılık, Paris Kontu, Henri V'in çocuğu olmadığından tahtın meşru varisiydi. Şimdi iki hanedan çıkarının birleşmesi için her türlü engel ortadan kalkıyordu. Ama işte burjuvazinin bu iki kesimi, kendilerini ayıran şeyin belirli bir kral ailesine karşı duydukları coşkulu bağlılık değil, daha çok bu iki hanedanı da birbirinden uzak tutan ayrı ayrı sınıf çıkarları olduğunu kesinlikle ancak o zaman anladılar. Tıpkı rakipleri orleancıların Saint-Léonard'a gitmesi gibi, Wiesbaden'e Henri V'in sarayına hac ziyaretine giden meşruiyetçiler, orada,

Fransa'da Sınıf Savaşları

Louis-Philippe'in ölüm haberini aldılar. Hemen, özellikle cumhuriyetin iffetinin bekçileri komisyon üyelerinden oluşmuş ve parti içinde ortaya çıkan bir çekişme dolayısıyla tanrısal hakkın en kesin ilanı ile kendini gösteren in partibus infidelium[98] bir kabine[184] kurdular. Orleancılar, bu bildirinin[185] basında yarattığı saygınlığı kırıcı skandala çok sevindiler ve hiç bir an meşruiyetçilere karşı açık düşmanlıklarını gizlemediler.

Ulusal Meclisin tatili sırasında İl Meclisleri toplandı. Bunların çoğunluğu, anayasanın azçok yumuşatılmış bir revizyonundan yana olduğunu açıkladı, yani daha fazla (sayfa 357) belirtmeksizin, krallığın yeniden diriltilmesi lehinde bir "çözümünden" yana olduğunu bildirdi, ama aynı zamanda bu çözümü bulamayacak kadar yeteneksiz ve korkak olduğunu itiraf etti. Bonapartçı kesim, bu anayasa değişikliği isteğini, hemen Bonaparte'in cumhurbaşkanlığının uzatılması anlamında yorumladı.

Anayasal çözüm: Bonaparte'in 1852 Mayısında görevi bırakması, ülkenin bütün seçmenleri tarafından yeni bir cumhurbaşkanının aynı günde seçilmesi, yeni başkanın ilk aylarında anayasayı gözden geçirmekle görevli özel bir meclisin anayasa değişikliğini yapması, egemen sınıf için kesin olarak kabul edilmez bir şeydi. Yeni başkanın seçim günü, meşruiyetçi, orleancı, burjuva cumhuriyetçi, devrimci, bütün düşman partilerin randevu günü olacaktı. Zorunlu olarak, çeşitli kesimler arasında sert nitelikte bir karara varılacaktı. Eğer düzen partisi, hanedan ailelerinin dışından gelme tarafsız bir adamın, adaylığı üzerinde birleşilmesini sağlamayı başarsa bile, bu adam, yeniden Bonaparte'ı karşısında bulacaktı. Düzen partisi ülke ile savaşımında, yürütme erkinin gücünü artırmak zorundadır. Yürütmenin gücünün her artışında onun ulu kişisi Bonaparte'in gücü de artar. Bu bakımdan, düzen partisi ortaklaşa kullandıkları iktidarını kuvvetlendirdiği ölçüde, Bonaparte'in hanedana ilişkin iddialarının savaşım araçlarını da o

kadar kuvvetlendirmiş olur, onun, karar günü, anayasal çözümlü zor yoluyla ortadan kaldırma şansını güçlendirir. Düzen partisi, halk yönünden seçim yasası ile anayasanın başlıca temel direklerinden birine ne kadar çarpmamışsa, Bonaparte da, düzen partisi yönünden, anayasanın bir başka bellibaşlı temel direğine daha fazla başını çarpmış olmayacaktır. Hatta olabilir ki, meclise karşı genel oya bile başvurabilir. Bir sözcükle, anayasal çözüm, bütün siyasal statu quo'yu tehlikeye sokuyor, ve yurttaş, statu quo'yu tehdit eden tehlikenin gerisinde, karışıklığı, anarşiyi, içsavaşı görüyor. Yurttaş, 1852 Mayısının ilk pazarı için alımlarının, satışlarının, poliçelerinin, evlenmelerinin, noter mukavelelerinin, ipoteklerinin, toprak gelirlerinin, kiralalarının, kârlarının, bütün sözleşmelerinin ve bütün gelir kaynaklarının tehlikeye düştüğünü görüyor ve bu tehlikeyi göze alamıyor. Statu quo'yu tehdit eden tehlikenin (sayfa 358) ardında bütün burjuva toplumun yıkılması tehlikesi gizleniyor. Burjuva anlamda tek çözüm, çözümün ertelenmesidir. Çözüm, anayasal cumhuriyeti, ancak anayasanın çiğnenmesi ile, cumhurbaşkanının iktidarının uzatılması ile kurtarabilir. İl Meclislerinin toplantılarının kapanmasından sonra, "çözümler" konusunda giriştiği yorucu ve derin tartışmalardan sonra, düzen basınının son sözü de buydu. Düzenin çok güçlü partisi, böylece, kendini, utanç içinde, sahte Bonaparte'ın gülünç, sıradan, tiksinilesi kişiliğini ciddiye almak zorunda görüyor.

Bu kirli kişi, kendisine gittikçe daha çok gerekli adam niteliği veren nedenler üstüne de kuruntulara kapılmaktaydı. Kendi partisi, Bonaparte'ın giderek artan önemini koşullara yükleyecek kadar bir zeka belirtisi gösterirken, o, bu önemini, yalnız adının büyüleyici erdemine ve yaşamı boyu Napoléon'un karikatürü oluşuna borçlu olduğuna inanıyordu. Her gün daha bir girişken oluyordu. Saint-Léonard'a ve Wiesbaden'e yapılan hac ziyaretlerine, Fransa'daki turneleri ile karşılık verdi. Onun kişiliğinin büyüleyici etkisine bonapartçıların o kadar az güveni vardı ki, her gittiği yere Paris lumpen-prole-

Fransa'da Sınıf Savaşları

taryasının örgütü On-Aralık Derneğinin[186] adamlarını trenlerle, tıklım tıklım posta arabaları ile şakşakçı olarak gönderiyorlardı. Söyleyeceği sözleri, kuklalarının ağzına önceden koyuyorlardı, bu söylevler, başka başka illerin kanşılıyışına göre, ya cumhuriyet uğruna özden geçerliliğin (feragat) ya da direşken caymaz dayanıklılığın cumhurbaşkanlığı politikasının seçim sloganı olduğunu açıklıyorlardı. Bütün manevralara karşın, bu geziler zafer tumeleri olmaktan çok uzaktılar.

Böylece halkta coşkulu bir hayranlık yarattığı sanısına kapılan Bonaparte, orduyu kazanmak için harekete geçti. Versailles yakınlarındaki Satory ovasında büyük teftişler yaptırttı, bu teftişler sırasında sarmışaklı sucuklarla, şampanyalarla ve yaprak sigaraları ile askerleri satın almaya çalıştı. Gerçek Napoléon, uzun fetih yürüyüşlerinin büyük yorgunluklarıyla bitkin düşmüş askerlerini, bir anlık babacan bir içtenlikle canlandırmasını billyorduysa, düzmece Napoléon da, birliklerinin, "Yaşasın Napoléon! Yaşasın sucuklar!" diye bağırarak kendisine teşekkür ettiklerini (sayfa 359) sanıyordu.

Bu teftişler, Bonaparte ile bir yandan Savaş Bakanı d'Haupoul arasındaki, öte yandan da Changarnier arasındaki uzun zaman gizli kalmış geçimsizliğin patlak vermesine yolaçtı. Düzen partisi, Changarnier'de, gerçekten tarafsız adamını bulmuştu, Changarnier'de hanedana ilişkin özel iddialar bulunması sözkonusu olamazdı. Onu, Bonaparte'in ardılı olarak seçmiş olan düzen partisiydi. Üstelik Changarnier, 29 Ocak ve 13 Haziran 1849 müdahaleleriyle, düzen partisinin büyük komutanı, korkak burjuvazinin gözünde hoyratça bir darbeyle devrimin Gordiyom düğümünü çözen çağımızın İskender'i olmuştu. Aslında Bonaparte kadar gülünç olan Changarnier, böylece, bedavadan bir güç haline gelmişti ve Ulusal Meclis, cumhurbaşkanına gözkulak olması için, onu, başkanın karşısına çıkarıyordu. Kendisi, örneğin ödenek sorununda, Bonaparte'a gösterdiği kayırcılıkla gösteriş yaptı ve Bonaparte'a karşı ve onun bakanlarına karşı daha üstün olan erkini her

zaman daha çok ortaya koyuyordu. Seçim yasası dolayısıyla bir ayaklanma beklendiği zaman, subaylarına, savaş bakanından ve cumhurbaşkanından herhangi bir emir almalarını yasaklamıştı. Basın, Changarnier'nin kişiliğinin büyümesine daha da yardım ediyordu. Büyük adam eksikliği olduğundan, düzen partisi, kendini, doğal olarak, sınıfının tümünde bulunmayan kuvveti bir tek bireye yüklemek ve böylece onu bir canavar haline getirinceye kadar şişirmek zorunda görüyordu. İşte böyle doğdu Changarnier, "toplumun kalesi" efsanesi. İddialı şarlatanlığı, dünyayı omuzlarında taşıma alçakgönüllülüğünü gösterişindeki önemli adam edası ve esrarlı hava, Satory teftişi sırasında ve ondan sonra olup bitenlerle, burjuva ödlekliliğinin bu aslı astarı olmayan yarattığı, bu dev Changarnier'yi aleladelik boyutlarına indirmek ve onu, o toplumun kurtarıcı kahramanı, emekli bir generali haline getirivermek için Bonaparte'ın ufakık bir kalem oynatmasının yeteceğini tanımlayan olaylarla dünyanın en gülünç karışıklığını meydana getiriyordu.

Bonaparte, savaş bakanını, disiplin alanında, cansıkıcı koruyucusu ile hır çıkarmaya kışkırtarak, Changarnier'den çoktan öcünü almıştı. Son Satory teftişi, nihayet eski hıncın (sayfa 360) ortaya çıkmasına neden oldu. Süvari alaylarının, anayasaya aykırı olarak, "Yaşasın İmparator" haykırışları ile geçit yaptıklarını gördüğü zaman Changarnier'nin anayasal öfkesi artık kabına sığmaz oldu. Meclisin gelecek toplantısında, bu bağırışlar konusunda hoş gitmeyecek her türlü tartışmayı önlemek için, Bonaparte, Savaş Bakanı d'Hautpoul'u, Cezayir'e vali atayarak uzaklaştırdı. Onun yerine, kabalık ve sertlik konusunda Changarnier'den hiç mi hiç aşağı kalmayan imparatorluk zamanının eski bir generalini getirdi. Ama, d'Hautpoul'un uzaklaştırılması, Changarnier'ye verilmiş bir ödün gibi görünmesin diye, aynı zamanda, toplumun büyük kurtancısının sağkolu olan general Neumeyer'i de Paris'ten Nantes'a nakletti. Son teftişte, bütün piyade birliklerine, Napoléon'un ardılının önünde kaskatı bir sessizlik içinde geçit resmi yaptırtan bu Neumeyer idi. Neumeyer'in şahsında yara-

Fransa'da Sınıf Savaşmaları

lanan Changarnier, protesto etti, tehdit etti. Boşuna. İki gün süren görüşmelerden sonra, Neumeyer'in nakli konusundaki karamame Moniteur'de yayınlandı ve bundan böyle düzenin kahramanına, artık, disipline boyun eğmekten ya da istifa etmekten başka bir yol kalmıyordu.

Bonaparte'ın Changarnier ile savaşımı, düzen partisi ile yaptığı savaşımın bir devamıdır. Bu bakımdan, 11 Kasım'da Ulusal Meclis toplantılarının açılması tehdit dolu bir hava içinde yapılır. Bir bardak suda fırtına koparılacaktır. Aslında eski oyunu sürdürmek zorunludur. Bununla birlikte, düzen partisinin çoğunluğu, çeşitli kesimlerin ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan adamlarının bağırıp çağırmalarına karşın, cumhurbaşkanının yetkilerini uzatmak zorunda kalacaktır. Önceden yaptığı bütün protestolarına karşın, zaten parasızlıktan bunalmış olan Bonaparte, basit bir yetkilendirme biçimindeki bu iktidar uzatılmasını Ulusal Meclisin elinden hiç istifini bozmadan kabul edecektir. İşte böylece çözüm ertelenmiş, statu quo korunmuş, düzen partisinin bir hizbi öteki hizip tarafından yıpratılmış, zayıflatılmış, olanaksızlaştırılmış, ortak düşmana, ulusun kitlelerine karşı baskı yaygınlaştırılmış ve ekonomik ilişkiler, yeni bir patlama gelip de, bütün bu kavgacı partileri, anayasal cumhuriyetleri ile birlikte, havaya fırlatacağı bir gelişme noktasına yeniden (sayfa 361) ulaşıncaya kadar son kertesine vardırılmış olur.

Ayrıca, burjuvayı yatıştırmak için şunu da söylemek gerekir ki, Bonaparte ile düzen partisi arasındaki skandal, bir yığın küçük kapitalisti borsada yıkıma uğratmak ve onların servetini büyük borsa kurtlarının cebine geçirmek gibi bir sonuç doğurur. (sayfa 362)

Ocak ve 1 Kasım 1850 tarihleri arasında Marx tarafından yazılmıştır

Özgün basımı Neue Rheinische Zeitung, Politisch-Ökonomische Revue, 1850, n° 1, 2, 3, 5-6'da yayınlanmıştır

İmza: Karl Marx

